

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Patrick Diviš

EKLESIOLOGIE V DÍLE SILVESTRA MARIA BRAITA OP

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Tomáš Benedikt Mohelník, OP, Th.D.

PRAHA 2008

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucímu této práce, Tomáši Benediktu Mohelníkovi, Th.D., OP, za trpělivost, neocenitelné rady a vůbec za možnost tento text o S. M. Braitovi napsat. Děkuji všem pedagogům Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za to, že ve mně z doutnajícího plamínku rozdmýchali plamen lásky k teologii. Významně mně při přípravě práce pomohla také Knihovna Biskupství brněnského, zvláště její vedoucí PhDr. František Zajíček, který mi dal možnost bez jakýchkoliv omezení studovat kompletní svázané ročníky revue Na hlubinu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Brně dne 25. 7. 2008

.....

podpis

OBSAH

1. Životní pouť Silvestra Maria Braita: „Zůstanu se svými ovečkami“	6
2. Hlavní směry rozvoje eklesiologie v době života S. M. Braita	11
2. 1. Zahraniční impulsy	11
2. 1. 1. Otcové moderní eklesiologie	11
2. 1. 2. Le Saulchoir	12
2. 1. 3. Encyklika Mystici Corporis	13
2. 2. Situace eklesiologie v českých zemích	14
3. Eklesiologie Silvestra Maria Braita	16
3. 1. Obecné charakteristiky	16
3. 2. Eklesiologie S. M. Braita v revue Na hlubinu	16
3. 2. 1. Charakteristika revue Na hlubinu	16
3. 2. 2. Kurs o církvi v revue Na hlubinu	18
3. 2. 3. Shrnutí „Kursu o církvi“	24
3. 2. 4. Další články s eklesiologickou tematikou v revue Na hlubinu	25
3. 2. 5. Některé aspekty vývoje eklesiologických úvah S. M. Braita	29
3. 3. Eklesiologie S. M. Braita v knižních publikacích	30
3. 3. 1. Eklesiologie v knize „Církev. Myšlenky a doklady“	30
3. 3. 1. 2. Apologetická část publikace „Církev. Myšlenky a doklady“	31
3. 3. 1. 3. Dogmatická a spirituální část publikace „Církev. Myšlenky a doklady“	33
3. 3. 1. 4. Výlučnost církve a ekumenismus v publikaci „Církev. Myšlenky a doklady“	35
3. 3. 2. Publikace „Církev: tajemné tělo Kristovo“	37
3. 4. Církev: studie apologeticko-dogmatická	41
3. 4. 1. Apologetická část studie Církev	43
V této části publikace otec Braito postupuje a rozvíjí argumentaci v souladu s tradičním pojetím traktátu De Ecclesia. Používá genetický postup. Vždy probírá v historickém sledu vývoj názorů na danou problematiku. Jednotlivé argumenty, ať už se jedná o argumenty v souladu s oficiální katolickou věroukou nebo naopak o argumenty, které jí neodpovídají a hovoří proti, pak podrobuje důsledné kritice. Posléze z této analýzy vyvozuje závěr	43
3. 4. 2. Dogmatická část studie Církev	45
Závěr	47
Seznam použité literatury	51

ÚVOD

Procházet a číst články, kursy a knižní publikace Silvestra Maria Braita znamená vrátit se alespoň na chvíli v čase. A podržet prst na tepu doby, ve které otec Braito, jako jedna z důležitých osobností tehdejšího církevního a vědeckého života, přemýšlel, psal a učil. Je to cenná příležitost. V té době se totiž začala odít a později schylovat k události, o jejímž dalekosáhlém významu už byly a ještě budou napsány stohy knih. II. vatikánský koncil se nezrodil jako blesk z čistého nebe. Předcházela mu několik desetiletí dlouhá práce teologů, kněží i laiků. A otec Braito, byť s určitými omezeními danými složitým historickým vývojem v českých zemích před, během a po druhé světové válce, svými myšlenkami a svou prací ke zrodu koncilu určitě přispěl.

V této práci jsem chtěl zmapovat Braitovy eklesiologické názory a jejich vývoj. Otec Braito své eklesiologické teze formuloval v obtížné době. A to za prvé proto, že pracoval v době utváření čerstvě zrozené československé státnosti a nelehkého formování nových vztahů katolické církve se státem a za druhé v době obtížného přemítání o církevních postojích v ní samotné. V neposlední řadě pak první polovinu minulého století provázel zápas na poli teologie o její budoucnost.

Tento zápas se obzvláště dotýkal právě eklesiologie, která byla vyučována jako součást fundamentální teologie. Tím byla vymezena její výrazně obranná pozice. Oficiální pojetí eklesiologie v římských dokumentech bylo navíc často poznamenáno důrazem na církevní hierarchii.

Na druhé straně ale právě dvacátá a třicátá léta minulého století jsou obdobím bouřlivého rozvoje a především obnovy. Nelze necitovat snad všeobecně nejnámější slova Romana Guardiniho, že se církev probouzela v duších. Rostl také důraz na christologické aspekty tajemství církve, což vedlo k tehdy šířícímu se pojetí církve jako těla Kristova. A právě toto pojetí v díle Silvestra Maria Braita převládalo.

Hlavní část této bakalářské práce tvoří tři kapitoly. V první kapitole jsem se zabýval životopisem otce Braita. Chtěl jsem ukázat, že řada událostí v jeho životě a událostí, které se děly okolo něho, měly bezesporu vliv na jeho tvorbu a na utváření jeho pojetí nauky o církvi. Studium jeho životopisu jen vzrostl můj obdiv k tomu, jak se dokázal vyrovnat s nesnadnými podmínkami, jak usilovnou a pilnou prací čelil nepříznivé době. Braitovo uvěznění (a umlčení) v komunistickém žaláři na základě zcela vykonstruovaného a tedy

vrcholně nespravedlivého rozsudku, pak bylo jen zručně logickým vyústěním jeho dosavadního tvořivého života. Komunistická moc totiž zajisté dobře věděla, že Braitovo mlčení vůči tehdy panující zvláštní nedokázal.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřil na stručný přehled vývoje eklesiologického bádání v době, která za první tvorby S. M. Braitova předcházela a za druhé samotnou Braitovu tvorbu provázela. Zmínil jsem některé významné osobnosti na poli teologie, stejně jako dominikánské řádové učiliště Le Saulchoir v Belgii, kde otec Braitovo načerpal cenné ideje pro další práci.

Třetí kapitola obsahuje to nejdůležitější a to přehled a analýzu Braitových článků a knižních publikací, které v oboru eklesiologie vydal. Soustředil jsem se především na autorovu tvorbu v revue Na hlubinu, která představuje nejreprezentativnější průřez jeho myšlením v letech 1926 až 1948. Pro tuto práci jsem vybíral články, které jsou celým svým zaměřením eklesiologické, zkrátka takové, které podávají v celém svém rozsahu Braitovo pojetí nauky o církvi. Snad nejdůležitějším počinem na tomto poli je jeden z věhlasných Braitových kursů, v tomto případě kurs o církvi, který vycházel v revue Na hlubinu v roce 1935.

V bakalářské práci jsem se dále věnoval i knižním publikacím s eklesiologickou tematikou a to včetně rozsáhlé Braitovy studie s názvem „Církev: studie apologeticko-dogmatická“. Právě tato kniha, byť k ní Braitova tvorba směřovala jako k vrcholu, ale z řady jeho publikačních počínů na poli eklesiologie vybočuje. Je do značné míry učebním textem, textem sevřeným vědeckými pravidly, a tedy i o poznání méně odvážným a barvitým. Přesto je i z něho cítit to, co z ostatních děl přímo prýští. Totiž Braitova úcta a láska k církvi.

Cílem této práce je prozkoumat eklesiologickou reflexi S. M. Braitova, vymezit hlavní koncepty jeho nauky o církvi, zjistit jejich vztah k tehdejšímu eklesiologickému myšlení a nalézt styčné body s dokumenty II. vatikánského koncilu.

Pokud tato práce ve vši skromnosti alespoň malým střípkem přispěla k vyplnění mozaiky vývoje české teologie v minulém století, budu spokojený. A už nyní určitě přispěla k mému důkladnějšímu porozumění podstatě církve. Mé modlitby v tomto směru mířily k Duchu svatému, který je, jak psal sv. Tomáš Akvinský i Silvestr Maria Braitovo, jejím srdcem.

1. ŽIVOTNÍ POUŤ SILVESTRA MARIA BRAITA: „ZŮSTANU SE SVÝMI OVEČKAMI“

Otec Braitto podle autora svého životopisu Zdeňka Kašičky o svém dětství téměř vůbec nemluvil. Narodil se v bulharském Ruščuku 14. 6. 1898, jeho matka byla Italka. Záhy osiřel a ujala se ho česká rodina Merhautových, se kterou o dva roky později přijel do Čech. Ty se staly jeho domovem. Po smrti patrona nabral jeho život směr, který už později neopustil. Ujaly se ho sestry dominikánky v Praze, nastoupil do dominikánského juvenátu a později i noviciátu. V Řádu kazatelů našel svůj další domov a zapustil tam pevné kořeny. Začal také studovat a právě během studia se projevil jeho velký talent a fenomenální paměť. Nejdříve navštěvoval Akademické gymnázium v Praze, pak pokračoval studiem v Olomouci na řádovém učilišti, kde se zabýval filosofií. Nadaný student pak dostal příležitost doplnit si vzdělání v římském Angeliku a to v oborech filosofie a apologetiky. A právě tady a později v belgickém Le Saulchoir se otec Braitto setkává s předními tehdejšími teology a čerpá od nich inspiraci pro další práci.¹

Belgické řádové učiliště Le Saulchoir je v té době nejlepším místem, kam se kroky mladého dominikána, v roce 1922 vysvěceného na kněze, mohly ubírat. Získal tam titul lektora teologie, ale hlavně v duchovním centru francouzských dominikánů studoval obrodu francouzského katolického života.² A právě tady se zrodila řada nápadů a idejí, které pak uvedl do života v Čechách. Setkal se tady totiž s mimořádně inspirativním prostředím. S řádovou školou Le Saulchoir byla totiž spojena velmi zvučná jména, například Marie-Dominique Chenu OP a Yves Congar OP.³ Tito teologové přinesli do eklesiologie svěží vítr nových myšlenek. A kontakty s teologickým děním v zahraničí otec Braitto neztratil ani nadále. V roce 1930 získal doktorát teologie na římském Angeliku a tam na něj velmi zapůsobil profesor asketiky a mystiky Reginald Garrigou-Lagrange OP.⁴

Po návratu z Belgie se otec Braitto vrátil plný nápadů na obnovu duchovního života v Čechách. Jeho plány počítaly s tím, že otevře brány klášterů dokořán. A krátce na to už

---

¹ Srov. KAŠIČKA Zdeněk: Otec Braitto. Životopis olomouckého dominikána 1898 – 1962, Praha: Krystal OP, 1993, 1–3.

² Srov. KAŠIČKA: op. cit., 3.

³ Srov. NOVOTNÝ Vojtěch: Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 9-46, 25.

⁴ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., 25.

vyšlo v březnu 1926 první číslo časopisu Na hlubinu. I vzhledem ke značným počátečním potížím se získáváním peněz na tisk a přípravu nové revue a také se získáním souhlasu představených, málokdo tušil, že se v tu chvíli zrodil jeden z nejdůležitějších počinů na poli rozvoje duchovního života u nás. Hned první číslo bylo v počtu 2000 výtisků záhy vyprodáno a musel se připravovat dotisk. A pak následovalo dvaadvacet ročníků. Bez revue Na hlubinu by duchovní život v českých zemích nebyl tím, čím je, tvrdí Zdeněk Kašička v životopise otce Braita.⁵

Právě v časopise Na hlubinu vycházela mimo jiné řada článků, ve kterých otec Braitto formoval a formuloval své eklesiologické úvahy. Ať už to byly krátké stati v rubrice Pracovna a především pak rozsáhlejší, několikadílňný cyklus, kterým v roce 1935 otec Braitto pojednal o církvi jako o zdroji duchovního života. Těmito materiály se budeme podrobněji zabývat v dalších částech této práce.

Revue Na hlubinu prokázala životaschopnost už tím, že se kolem tohoto časopisu a jeho redaktorů rozvinul bohatý duchovní kvas. A z něho vyrůstaly další časopisy, například Výhledy, Filosofická revue a Vítězové, ale také řada knižních publikací a především cykly přednášek a kursů pro studenty, učitele a dělníky. Ve středu celého dění vždy stál otec Braitto. Neúnavný, vytrvalý a neskonale pilný.⁶

Silvestr Maria Braitto působil v olomouckém kněžském semináři jako profesor teologie. Bylo možné ho vidět na schůzích Katolické akce. Razil myšlenku, že katolická obnova v českých zemích se musí odehrávat bez použití politických prostředků. A právě zásluhou otce Braitto se olomoučtí dominikáni stali hlavními nositeli myšlenek náboženské obrody. Hned po válce se na tuto tradici podařilo navázat a Olomouc zastávala hlavní místo v českém katolicismu a dominikánský klášter v české inteligenci.⁷

I podle dalších zdrojů patřil otec Braitto k vůdčím osobnostem katolické Moravy. Jeho přednášky měly velký ohlas, byl úspěšným teologem, básníkem, esejistou a literárním kritikem. Kromě vlastní tvorby vyvíjel i vydavatelskou činnost v olomoucké edici Krystal. Spolu s Reginaldem Dacíkem, který byl jeho nejbližším spolupracovníkem při přípravě čísel časopisu Na hlubinu, vydal na stovku knih. Šlo o překlady církevních otců, středověkých mystiků i moderních myslitelů. Za velmi důležitou považoval otec Braitto

---

⁵ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 4.

⁶ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 4.

⁷ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 7.

spolupráci na překladu Summy theologické Tomáše Akvinského.⁸ Její překlad se podařilo dokončit v roce 1940.

Braitova vlastní díla zahrnují stovky časopiseckých a novinových příspěvků a téměř dvě desítky knižních publikací. Jeho záměrem bylo vždy vzdělávat. Byl bytostně přesvědčen o životnosti křesťanské ideje a církve a to se prolínalo všemi jeho díly. Ve svých publikacích se zaměřil jednak na osvětlení základů křesťanství, „Základy“ (1931), „Podstata křesťanství“ (1947), dále pak na význam Krista pro spásu a život křesťana, například „Kristus je náš život“ (1935) a pak na eklesiologické úvahy, například „Církev, studie apologeticko-dogmatická“ (1946). Právě tato díla nás v dalších částech práce budou zajímat nejvíce. Otec Braitto se zabýval také osobností svatého Filipa Neri. Samostatnou knihu o něm vydal v roce 1937 („Svatý Filip Neri, apoštol mládeže a reformátor Říma“).

Válečná léta znamenaly pro Braitu mimo jiné také práci v ilegálních debatních kroužcích, ve kterých se scházeli různí představitelé vědy a kultury. A také funkci ředitele olomouckého kněžského semináře. Krátké poválečné období pak ještě přineslo návrat k původní činnosti. Zlom se už ale blížil. Vývoj v politické oblasti dával tušit, a otec Braitto mnohé tušil a předpověděl, kam se vše ubírá. Přesto řada událostí přišla příliš rychle. Revue Na hlubinu přestala vycházet tak náhle, že nebyl ani čas se rozloučit se čtenáři na jejích stránkách. Desáté číslo ročníku XXII bylo poslední. Lednové už nevyšlo. Pro otce Braitu to byla rána, zvláště, když v roce 1949 přišla i další. A to v podobě příkazu ukončit práci nakladatelství Krystal.⁹

Když byl pak v témže roce internován olomoucký arcibiskup, kterému otec Braitto dělal zpovědníka, bylo zřejmé, že se kolem katolické církve stáhla smyčka. Diskuze o odchodu do ciziny otec Braitto rezolutně odmítl. „Zůstanu u svých oveček, zde je moje místo,“ cituje Braitovo vyjádření Zdeněk Kašička v publikaci Otec Braitto.¹⁰

Nezdolný dominikán ale ani tehdy nesložil ruce do klína. Pokračoval hlavně v přednáškové činnosti. Jeho práci přervalo až zatčení. Stalo se tak 16. března 1950. Pak se už kolotoč roztočil na plno. Přesun z Olomouce, kde byl zatčen, do Prahy, výslechy plné neurvalostí a násilí. Za pouhé dva týdny bylo připraveno veřejné přelíčení, trvalo několik dní a otec Braitto byl spolu s dalšími odsouzen jako vatikánský agent pro velezradu a špionáž na 15 let do vězení. Nespravedlivý rozsudek vynesl soud ve středu před Zeleným

---

⁸ Srov. ŠTAMPACH, Odilo Ivan: Eklesiologie Silvestra Braitu, Salve: Revue pro teologii a duchovní život 1998, č. 3, 12–16.

⁹ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 22–23.

¹⁰ KAŠIČKA: op. cit., 23.

čtvrtek.¹¹ Stal se předehtou a důležitou součástí plánu komunistické moci na zásah proti klášterům a církevním řádům vůbec. Měsíc po rozsudku nad deseti představiteli řádů byli řádové kláštery vyklizeny a řeholníci a řeholnice převezeni do několika klášterů sběrných.

Otec Braitó pak po rozsudku prošel téměř všemi žaláři, které se v tehdejší Československu vyskytovaly. Mírov, Leopoldov, Pankrác, Valdice. Jeho věznění provázelo vážné zhoršování zdravotního stavu. Radost mu dělaly návštěvy řádových sester Emilie Barclové a Marie Vávrové. Byla ale mezi nimi často i tříletá pauza. Strádání, těžká práce, samotka – i přesto Braitó psal básně, hodně studoval a pak přednášel spoluvězněm, kázal. Pamětníci vzpomínají na jeho rozsáhlé vědomosti, vynikající paměť a břitkost myšlenek.¹²

Kněz a filosof Josef Petr Ondok ve své knize „Muklovský Vatikán“ zase připomíná otce Braitó jako vizionáře. Jeho „sny“ se později plnily se značnou přesností. Podle Ondokova svědectví navíc otec Braitó bez jakékoliv literatury, jen se svou obdivuhodnou pamětí, teologicko-filosofickými znalostmi a myslí, znovu promýšlel eklesiologické témata. Ondok jeho úvahy zapsal a zazdil ve zdech věznice Leopoldov.¹³ „Obdivuji dodnes jeho úpomnost a nikdy nepřestávající zaujetí teologií církve, kterou se zabýval po celou dobu svého věznění,“ uvádí J. P. Ondok v rozhovoru v knize Jiřího Hanuše Mezi tradicí a reformou.¹⁴ I po návratu z desetiletého vězení otec Braitó pracoval na revizi své studie o církvi. Posílil ji především o aspekty dogmatické.¹⁵

Braitó se z vězení dostal na základě amnestie. Teprve o dalších osm let později byl na základě žádosti generální prokuratury Nejvyšším soudem zrušen rozsudek z roku 1950 a otec Braitó byl plně rehabilitován. Bojoval s podlomeným zdravím, v Praze se ho ujaly řádové sestry, které ho pravidelně navštěvovaly ve vězení. Často jezdil také na horskou faru do Neratova v Orlických horách.¹⁶

Usilovně pracoval na druhém vydání knihy o církvi. V jednom z dopisů Zdeňkovi Kašičkovi o rukopisu píše: „... jsou tam opravy, nové kapitoly a celá věc podle zásad

---

¹¹ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 29.

¹² Srov. KAŠIČKA: op. cit., 29.

¹³ Srov. ONDOK, Josef Petr: Muklovský Vatikán, Brno: CDK, 2005, 76.

¹⁴ HANUŠ, Jiří: Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století, Brno: CDK, 2002, 164.

¹⁵ Srov. MOHELNÍK, Benedikt: Eklesiologie Silvestra M. Braitó OP, in NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 73–83.

¹⁶ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 35.

vědecké práce, jak nás tomu v Římě učili...“ a žádá jeho zaslání.¹⁷ Knihu už nevydal, zůstala v rukopise.

Jak uvádí Tomáš Benedikt Mohelník, OP, Th.D., ve své studii k Braitově eklesiologii, dlouho se mělo za to, že je rukopis ztracen a že už nebude nikdy objeven. „Zcela náhodně jsem před nedávnem na tento rukopis narazil v nezpracovaných materiálech archivu České dominikánské provincie. Práce O. Braita tedy není ztracena!“ napsal Tomáš B. Mohelník ve své studii, která se novinkami v rukopise pro druhé vydání Braitovy „Církve“ zabývá.¹⁸

Otec Brait o zemřel v noci 25. září 1962. Úmrtní list uvádí příčinu smrti jako selhání srdce. Pohřeb v Olomouci i pozdější rozloučení v Praze-Břevnově se odehrálo bez jakékoliv publicity, přesto za nečekaně velké účasti.¹⁹

---

¹⁷ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 35.

¹⁸ MOHELNÍK: op. cit., 75.

¹⁹ Srov. KAŠIČKA: op. cit., 36.

2. HLAVNÍ SMĚRY ROZVOJE EKLESIOLOGIE V DOBĚ ŽIVOTA S. M. BRAITA

2. 1. Zahraniční impulsy

V první části této práce jsme naznačili, že první polovina 20. století nebyla dobou pro teologii lehkou. Na druhé straně to byly léta kvasu, léta, kdy se rodily a tříbily myšlenky, které vytvořily podhoubí pro II. vatikánský koncil. A v tomto bouřlivém období ukotvil svá eklesiologická bádání i Silvestr Maria Braito. Dvacáté století je stoletím církve, říká O. Dibelius.²⁰

2. 1. 1. Otcové moderní eklesiologie

Ohlédněme se ale hlouběji do historie. Protože i 19. století znamenalo pro vývoj nauky o církvi velmi mnoho. Pro moderní eklesiologii měly totiž beze sporu význam především dvě jména. Jan Adam Möhler (1796 – 1838) a John Henry Newman (1801 – 1890).

Německý teolog J. A. Möhler patřil k hlavním představitelům takzvané tübingenské katolické školy. V roce 1825 vydal svou knihu „Jednota v církvi“ (Die Einheit in der Kirche), ve které zdůraznil nikoliv jednotu církve jako vnější charakteristiku, ale jednotu v církvi jako její niternou povahu. Zpočátku Möhler usiloval především o pneumatocentrickou eklesiologii.²¹ Jeho nauka o církvi byla založena na Duchu svatém. V roce 1832 pak píše své stěžejní dílo „Symbolika“ (Symbolik I, II) a v něm se snaží o syntézu vnitřního života společenství, živeného Božím Duchem a jeho viditelných forem a institucí, tedy o propojení pneumatocentrického a christocentrického pojetí.²² Právě eklesiologie J. A. Möhlera významně ovlivnila myšlení dalších teologů. Například i těch, kteří redigovali konstituce I. vatikánského koncilu.²³

---

²⁰ SCHMAUS, Michael: *Církev (De Ecclesia)*, Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1977, 109.

²¹ Srov. SCHMAUS: op. cit., 109.

²² Srov. SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*, Praha: Vyšehrad, 2004, 36.

²³ Srov. SCHMAUS: op. cit., 109.

Anglický teolog J. H. Newman (svá studia začal jako anglikán, konvertoval ke katolictví v roce 1845) vnímá církev velmi podobně jako Möhler. Nenapsal sice žádné dílo, které by se věnovalo přímo církvi, přesto se eklesiologické úvahy jeho publikacemi vinuly jako červená nit. Církev ve svých dílech označuje jako Boží lid. Křesťanská církev se podle tohoto pojetí chápe už od Krista jako konečný cíl a naplnění lidu pocházejícího z Abraháma. Vztah církve Nového zákona k Izraeli je podle něho ale paradoxní, je to vztah „kontinuity v diskontinuitě“.²⁴ Velmi důležitý Newmanův přínos pro teologii spočívá v tom, že „dokázal ponechat historické bádání i soudobé myšlení v samém srdci teologie a nepovažoval je za protiklad Kristova evangelia a církevních dogmat“.²⁵

2. 1. 2. Le Saulchoir

V belgickém řádovém učiliště dominikánů, Le Saulchoir, otec Braitto strávil roky 1922 – 1925. Právě pobyt v této škole mu vtiskl některé charakteristické způsoby práce a myšlení. Hlavním rysem teologického myšlení, které se pěstovalo v dominikánském učilišti bylo přesvědčení, že pro život církve je nezbytný duchovní život, který otevírá církev duchu a znamením doby. Silně byla pociťována nutnost otevřít církev všem lidem.²⁶ A v Le Saulchoir učili teologové, kteří cítili spřízněnost s eklesiologickými názory J. A. Möhlera.

Představiteli nového směru, který se zakládal na obnově dialogu církve a světa, na liturgické obnově a na novém ocenění laiků, se stali především Marie-Dominique Chenu OP (1895 – 1990) a Yves Congar OP (1904 – 1995).

Otec Chenu začal vyučovat na Le Saulchoir už v roce 1920. Ve svých dílech rozvíjí myšlenky na vývoj dogmatu v církvi a na postavení teologie. Důsledně navazuje na pojetí víry v teologii svatého Tomáše Akvinského. Chenu ji dále rozvinul a napsal, že Bůh k nám může mluvit pouze lidskou řečí, která se rozvojem poznání stává bohatší a přiléhavější. A aplikoval to nejen na zjevení, ale i na rozvoj pokladu víry v církvi. „Přispění Ducha zaměřuje poznání víry na neměnnou skutečnost Boha. Dosahuje jí však jen s pomocí svých

---

²⁴ Srov. BROŽ, Prokop: Jak se církev obráží v průběhu dějin. Dějinná ekleziologie, Praha: pro manuscripto, 2006, 38.

²⁵ SCHOOF: op. cit., 47.

²⁶ Srov. DOLISTA, Josef: Perspektivy církve. Vybrané kapitoly z eklesiologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, 58.

nutně omezených obsahů věroučných pojmů, jež je proto třeba prohlubovat a obohacovat,“ charakterizuje jednu z hlavních Chenuových myšlenek Ted Schoof v knize „Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí“.²⁷

Na toto humanistické pojetí navázal Yves Congar. Život církve je podle něho současně tradicí i reformou. Má svou neměnnou složku, za kterou Congar považuje Slovo, svátosti a apoštolský úřad, ale také svou reformovatelnou složku, což je život církve s jejími institucemi. Obě složky, které nazývá póly, se mají vzájemně doplňovat. Je to analogicky vyjádřeno i protikladem Boží věrnosti v příslibu spásy a proměnností a nedůsledností lidské odpovědi na toto Boží volání. Právě nedůslednost člověka a svoboda Boží iniciativy způsobují, že dochází ke zlomům a k nové orientaci, která má vycházet z návratu k pramenům.²⁸

Congar přišel s novým konceptem eklesiologie. Zdůrazňoval pneumatologický aspekt církve, hovořil o církvi jako o svátosti a volal po návratu k pramenům, k liturgii a k patristice. Církev pojímal jako tajemství. Církev a teologie se má podle Congara na sebe dívat skrze světlo dějin. Toto světlo totiž podle něho poukazuje na nedokonalosti zaběhnutého systému a navádí zpět na hlubší tradici církve. Otcí Congarovi se nelíbilo hlavně hierarchické a právní pojetí církve. Klád mimořádný důraz na ekumenismus.²⁹

2. 1. 3. Encyklika *Mystici Corporis*

Jedním z nejdůležitějších přínosů, o který se zasloužili teologové pracující v první polovině dvacátého století, je znovuobjevené vnímání církve jako živoucího organismu, nikoliv pouze jako instituce. Církev je chápána především jako místo niterného spojení s Kristem a jako nástroj spásy. Prosazuje se tedy její christologický aspekt.³⁰

Z rozvíjení těchto myšlenek plynula ale i některá nebezpečí. Například pojetí spojení Krista a jeho církve v rovině vitální a organologické. Na to reaguje encyklika *Mystici Corporis* papeže Pia XII. vydaná v roce 1943.³¹

---

²⁷ Srov. SCHOOF: op. cit., 90–91.

²⁸ Srov. SCHOOF: op. cit., 149.

²⁹ Srov. DOLISTA: op. cit., 59.

³⁰ Srov. BROŽ: op. cit., 49.

³¹ Srov. BROŽ: op. cit., 49.

Tato encyklika charakterizuje církev jako místo, kde se uskutečňuje vykoupení, a upozorňuje na její tajemný charakter. Předpokládá také, že se lidé účastní spásného díla a nezapomíná ani na pneumatologický aspekt. Církev je tedy pojímána jako tělo Kristovo v rovině sociálního organismu a mystické tělo Kristovo se rovná římsko-katolické církvi. A pouze její členové jsou tedy údy tohoto Kristova těla.³²

Tato encyklika přinesla některé významné změny v chápání církve, které reflektovaly vývoj na poli eklesiologickém v letech před vydáním tohoto dokumentu. Přesto nedokázala zcela zareagovat na bouřlivý rozvoj. A zanechala otevřené možnosti pro rozvoj hierarchologického pojetí církve.³³

2. 2. Situace eklesiologie v českých zemích

Christocentrický důraz v teologii a spiritualitě, který ovládl teologii mezi dvěma světovými válkami a vyvrcholil v rovině výše zmíněné encykliky *Mystici Corporis* a v pojímání církve jako těla Kristova, se nutně projevil i v teologii a potažmo eklesiologii české.

Nicméně, jak uvádí Vojtěch Novotný ve sborníku „Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století“, vliv zahraničního modernismu v teologii na teologická bádání v českých zemích nebyl příliš velký. V dílech českých teologů se na základě inspirace z oficiálních římských dokumentů prosazuje apologetický ráz eklesiologických pojednání. Ta obsahují především oddíly, které se týkaly prokazování skutečnosti, že Ježíš Kristus založil církev, že ustanovil hierarchii a vybavil ji důležitými charakteristikami. Tedy, že církev je jedna, svatá, katolická a apoštolská. Nechyběl oddíl pojednávající o tom, že jedině katolická církev je církví Kristovou.³⁴

Velmi zřetelný je ale narůstající význam christocentrického důrazu meziválečné eklesiologie. A právě tento aspekt se stal královskou disciplínou teologů sdružených kolem

---

³² Srov. BROŽ: op. cit., 49.

³³ Srov. BROŽ: op. cit., 50.

³⁴ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., 18.

dominikánského kláštera v Olomouci. Mezi nimi pak hlavní slovo v tomto ohledu měl Silvestr Maria Brait a jeho revue Na hlubinu.³⁵

Mezi další významné teology, kteří promlouvali do české eklesiologie v první polovině 20. století řadí Vojtěch Novotný ve výše zmíněném sborníku také Antonína Salajku, Jana Evangelistu Urbana a Josefa Kubalíka.³⁶

---

³⁵ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., 19.

³⁶ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., 19.

3. EKLESIOLOGIE SILVESTRA MARIA BRAITA

3. 1. Obecné charakteristiky

Eklesiologie otce Braita se rozvíjela a byla determinována dějinným kontextem tak, jak jsme ho výše nastínili, samozřejmě s přihlédnutím ke specifickému vývoji v českých zemích. Silvestr Maria Braitto se stal se svou vydavatelskou, pedagogickou a badatelskou činností jednou z hlavních osob katolické obnovy u nás.

Pro pochopení vývoje jeho eklesiologie budou důležité tři okruhy jeho vydavatelské činnosti. A to za prvé vydávání časopisu *Na hlubinu*, kde se s určitými odmlkami objevují články o Braitově pojetí církve. Za druhé jsou to méně rozsáhlé publikace, ve kterých Braitto rozebírá eklesiologické úvahy. A za třetí je to Braitova velká studie o církvi.

Jeho přínos k eklesiologii v rovině výuky se nám bohužel zachoval jen velmi málo. Braitto totiž působil v rámci olomouckého řádového studia a dokumentace z této doby není zachována vzhledem k nepřátelskému postoji komunistické moci a vzhledem k likvidaci řeholí v padesátých letech.³⁷

3. 2. Eklesiologie S. M. Braita v revue *Na hlubinu*

3. 2. 1. Charakteristika revue *Na hlubinu*

Myšlenku založit v českých zemích časopis, který by přispíval k rozvoji duchovního života českých katolíků, si Silvestr Maria Braitto přivezl ze svých studií v Belgii. Jak už jsme zmínili, dominikánské řádové učiliště *Le Saulchoir*, kde Braitto studoval, bylo v té

---

³⁷ Srov. ŠTAMPACH, Odilo Ivan: Eklesiologie Silvestra Braitto, *Salve: Revue pro teologii a duchovní život* 1998, č. 3, 12–16.

době střediskem dominikánské duchovní obrody. Za vzor pro svou revue si Braitto vzal francouzský měsíčník *La vie spirituelle*.³⁸

Braitto chtěl svou revue *Na hlubinu* oslovit širší okruh čtenářů, zároveň ale chtěl, aby články v časopise měly vysokou odbornou teologickou úroveň. Podle bibliografie časopisu zpracované Liborem Nekvindou, byl po celé období vydávání revue nejpłodnějším redaktorem a editorem právě otec Braitto. Napsal přesně 1437 článků.³⁹ Nejvíce přispíval do rubriky *Pracovna* a také se profiloval jako autor proslavených kursů. Nás bude v dalším textu hlavně zajímat kurs o církvi.

Nauka o církvi nebyla v časopise *Na hlubinu* nejdříve příliš frekventovaným tématem. Až do roku 1935, kdy začal vycházet zmíněný kurs o církvi, se články s eklesiologickými úvahami z pera Silvestra Maria Braitto objevily pouze dvakrát. Konkrétně v devátém ročníku. Jak píše Vojtěch Novotný ve své studii o vývoji české eklesiologie v první polovině 20. století, eklesiologické důrazy de facto odstartoval v revue *Na hlubinu* až v roce 1934 článek Jana Merella s názvem „Mystické tělo Kristovo“.⁴⁰ Merellova studie vyšla v devátém ročníku v čísle devět.

Zmíněné dva kratší články od Silvestra Maria Braitto vyšly také v roce 1934 v rubrice *Pracovna*. První příspěvek otec Braitto napsal pro číslo 5. Jednalo se o článek, který přinášel informace o rozvoji eklesiologie chápající církev jako tajemné tělo Kristovo. Nesl název „Prožijme podklad církevní myšlenky“. Braitto v něm hovoří o náhlém objevení literatury, která církev popisuje jako Kristovo mystické tělo, což rozlišuje církev od jiných společností. Křesťané nejsou jen členy nějaké společnosti, jsou hlavně údy Kristova těla. Braitto dále v článku uvádí, že Kristus je hlavou, my jsme si velmi blízko, spojuje nás láska Krista, která se za nás za všechny rozlila krví na kříži. Jsme spojeni v jednom těle a naším úkolem je služba, abychom se dostali, co nejbliže hlavě. Když se modlíme, nemodlíme se jen za sebe, ale i za ostatní, kteří jsou účastni na mystickém těle Kristově. Nic neděláme jen pro sebe, uzavírá otec Braitto.⁴¹

Druhý článek vyšel opět v roce 1934, tentokrát v čísle 9 a byl označen titulkem „Ústřední myšlenka křesťanství a církve“. Braitto v něm uvádí, že církev není jen spolek,

---

³⁸ Srov. NEKVINDA, Libor: *Na hlubinu 1926-1948. Bibliografie revue pro duchovní život*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2000, 3.

³⁹ Srov. NEKVINDA: op. cit., 6.

⁴⁰ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., 26.

⁴¹ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: *Prožijme podklad církevní myšlenky*, *Na hlubinu* 1934, roč. 9, č. 5, 309–310.

jen viditelná organizace. Zároveň a především je církev její vnitřní život a plnost. Podle Braita je církev ústavem spásy, má naplňovat Boží dítko milostí, má je plodit, vychovávat, živit, rozmnožovat. Vnější stránka církve, majetek, není podstatný.⁴² „I když bude potřena, to vnitřní proudění zůstane. Milost je podstatou církve. A to věčně, závisí totiž na Kristově krvi. Zárukou nepřemožitelnosti je vítězný Kristus,“ napsal S. M. Braitto.⁴³

3. 2. 2. Kurs o církvi v revue Na hlubinu

Záhy pak Braitto publikoval kurs o církvi. A to v prvním čísle dalšího, desátého ročníku. Celá série článků nesla podtitul „Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života“ a byla rozplánována do deseti dílů. První díl se jmenoval „Tajemné tělo Kristovo“, který představil hlavní ideje a myšlenky Braitovy eklesiologie. Pak následoval díl druhý s názvem „My pak jsme údy jeho“, ve kterém rozvíjí úvahy o viditelné a neviditelné složce církve a úvahy na téma, kdo je a kdo není údem Kristova těla. Ve třetím díle s titulem „Církev hledajících“ přináší Braitto obraz církve jako společenství, kde mohou své duchovní potřeby uspokojit všichni lidé. Čtvrtá část kursu s názvem „Zřízení církve“ se zabývá tím, proč Ježíš Kristus církev založil a jakými úkoly koho pověřil.

„Maria a církev“, pátý díl, se zabývá významem Bohorodičky, Panny Marie, pro církev. „Osobnost a společenství v církvi“ (6. část) přináší myšlenky o propojení lidské individuality s kolektivní stránkou církve. V sedmém díle se Braitto zabývá významem následování Krista pro život církve („Matka živých“). V osmém díle se pak soustředí na význam eucharistie („Svatost jednoty církve“). „Srdce a duše církve“, tak se jmenuje devátý díl, který popisuje význam Ducha svatého pro církev. A poslední díl, desátý, s názvem „Církevní svatovláda“, se zaměřil na církevní hierarchii.

V úvodním díle kursu přináší Braitto čtenářům základní osu svého přemýšlení o církvi. Lidstvo podle něho vytváří před Bohem jednu rodinu, jedno těleso. Celé lidstvo pak bylo podle otce Braita zahrnuto v Adamovi, všichni jsme v něm klesli. Boží Syn přišel a vtělil se. Spojil se s námi, spojil nás všechny se sebou a byl dokonalým Synem Božím. Zaplatil

---

⁴² Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Ústřední myšlenka křesťanství a církve, Na hlubinu 1934, roč. 9, č. 9, 580–581.

⁴³ BRAITTO, Silvestr Maria: Ústřední myšlenka křesťanství a církve, Na hlubinu 1934, roč. 9, č. 9, 580–581.

za nás, vykonal dokonalou bohopoctu, dokonalou poslušnost a poddanost Bohu.⁴⁴ „V něm se stalo lidstvo dítětem Božím, které se od otce nikdy neodloučí, jako se nikdy neodloučí od něho naše Hlava, Kristus. Je naší hlavou, protože nám dal nový život, protože nám vrátil onen pravý život, který jsme ztratili v Adamovi.“⁴⁵ Podle Braita tvoříme jedno tělo dítek Božích. A toto vnitřní společenství je podle něho základem a obsahem viditelného tajemného těla Páně, jeho formy, církve jako společnosti.⁴⁶

V tomto úvodním článku, na základě výše zmíněných premis, podává otec Braito svou definici církve: „Církev je viditelné shromáždění těchto údů tajemného těla Kristova, je jejich uspořádání a vnější spojení, aby jim, lidem opírajícím se o vnější skutečnosti, dostalo se viditelným způsobem hlásání pravdy viditelných znamení, čili svátostí, skrze něž se jim dostává neviditelné milosti a neviditelného života dítek Božích anebo jeho rozmnožení.“⁴⁷

Otec Braito v této definici propojuje onu neviditelnou tajemnou složku církve s její složkou viditelnou, institucionální. Zároveň uvádí, co považuje za nejdůležitější úkol církve, tedy rozmnožování milosti a život v milosti Boží. A to vše skrze svátosti, ke kterým má člověk přístup právě v církvi.

Braito na jedné straně v odstavci před výše zmíněnou definicí zdůrazňuje universální aspekt církve jako těla Kristova. Říká totiž, že nikdo není vyloučen tak, že by neměl naprosto žádných prostředků, jak se stát údem tajemného těla Páně. Na druhé straně pak v odstavci po definici církve uvádí, že spasení se dostane jenom tomu, kdo je skutečně vnitřně a i vnějším způsobem přivtělen ke Kristu, tedy „kdo jest údem jeho, jakožto tajemného Těla“.⁴⁸

S. M. Braito dále upozorňuje na nutnost viditelné i neviditelné složky církve pro spásu. A používá metodu analogie s božskou a lidskou přirozeností v Kristu. Popírání viditelné složky církve by totiž vedlo k popírání viditelné oběti viditelného člověčenství Krista. Církev podle něho nemůže být pouze neviditelné společenství neviditelných údů. V této souvislosti také poprvé v kursu o církvi používá pro označení církve termínu Boží království, když popisuje církev jako království Boží v nás, jako hořčičné zrnko, které roste

---

⁴⁴ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Tajemné tělo Kristovo. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 1, 2.

⁴⁵ BRAITO: op. cit., 2.

⁴⁶ Srov. BRAITO: op. cit., 3.

⁴⁷ BRAITO: op. cit., 3.

⁴⁸ BRAITO: op. cit., 3.

v nás, ale i navenek. Boží království je také sýpka plná pšenice, ale i pole, kde je pšenice a koukol vedle sebe.⁴⁹

Braitto pak v úvodním článku uvádí dva hlavní způsoby, jak se můžeme pokoušet o naše spojení s Kristem. Na prvním místě zmiňuje eucharistii, kterou popisuje jako jedinou oběť, jako středobod naší jednoty s Kristem. Spojení s Kristem se dále projevuje v modlitbě, ve které máme podíl na Kristově nejvyšším úkonu bohopocty, tedy na oběti na kříži.⁵⁰

Z toho podle Braitto vyplývají naše povinnosti, které máme plnit podle našich možností. Každý je totiž obdařen různými úřady, úkoly a dary. Tato rozmanitost pak tvoří dokonalost tajemného těla Páně. Podílet se na této dokonalosti mají nejenom kněží, ale i laici. Nikdo podle Braitto nesmí zůstat osamocen. Právě nové prožívání této jednoty bere Braitto jako imperativ, jako nové posvěcení charitativní práce, hlásání a výuky. To vše se má projevit v apoštolátu, v získávání duší.⁵¹

V tomto úvodním materiálu se Braitto také krátce dotýká nutnosti správné jednoty církve, která by řídila onu mnohost v jednotě, onu různorodost darů a povolání. V závěru článku připomíná nejdůležitější povinnost člena církve, údu tajemného Kristova těla: povinnost snažit se o svatost. Plnost Kristova těla totiž musíme budovat v sobě a z ní pak přitahovat, obohacovat a sytit druhé.⁵²

Že nelze mluvit o církvi jen jako o viditelné organizaci, ale že je v ní nutné vidět i její vnitřní plnost života Kristova, o tom uvažuje otec Braitto v druhém díle kursu nazvaném „My pak jsme údy jeho“. Právě v napětí mezi těmito dvěma neoddělitelnými složkami pak Braitto nalézá vysvětlení pro paradoxní výrok, že „hříšníci v církvi jsou zárukou její svatosti“.⁵³

Opírá se o význam Kristovy oběti. Kristus nás přišel spasit, hříšníci jsou cílem jeho cest, za ně zaplatil, posvětil je a proměnil v Boží děti. „Proto jen ta církev jest Kristova, která se neštítí hříšníků, ta jest svatou, která má hříšníky v sobě, protože tím ukazuje, že má v sobě Krista a jeho sílu a jeho krev a jeho zásluhy, jimiž přišel hříšníky obmýti,“ vysvětluje S. M. Braitto.⁵⁴ Společně se sv. Tomášem Akvinským pak dále uvádí, že

---

⁴⁹ Srov. BRAITTO: op. cit., 4.

⁵⁰ Srov. BRAITTO: op. cit., 4–6.

⁵¹ Srov. BRAITTO: op. cit., 6–7.

⁵² Srov. BRAITTO: op. cit., 7.

⁵³ BRAITTO, Silvestr Maria: My pak jsme údy jeho. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 2, 73–77.

⁵⁴ BRAITTO: op. cit., 75.

i hříšníci jsou údy Kristova těla, byť nedokonale, jsou údy svou vírou a nadějí. I to je podle Braita veliká Boží milost.⁵⁵

Ve druhém díle dále Braito uvádí obraz církve jako vinného keře, Kristus je vinný kmen, my pak ratolestmi. Jsme v církvi ke Kristu životně přivtěleni. Tento obraz připodobňuje k pojetí církve jako těla Kristova a odvíjí od něho nauku o samospasitelnosti církve. Kristus všechny prostředky ke spáse vložil do tohoto mystického těla.⁵⁶ „Z této církve dostává se nám duchovního života, světla, duchovní nauky, svátostí, které nám dávají sílu a možnost žítí podle těchto pravd,“ popisuje Braito.⁵⁷ Autor znovu zdůrazňuje, že nestačí pouze neviditelné vnitřní společenství v církvi nebo pouze viditelné vnější společenství a hovoří o důležitosti povolání laiků pečovat o spojení s Kristem, hlavou církve.⁵⁸

Ve třetím díle nazvaném „Církev hledajících“ se otec Braito zabývá myšlenkou, že v katolické církvi najde každý hledající svůj domov. Právě proto je katolická, všeobecná. Ať už někdo hledá dokonalost při mravním rozletu, ať už touží po řádu a uskutečnění práva. V církvi je možné najít prvenství ducha nad tělem, ale zároveň v souladu s pátým přikázáním je tam možné nalézt péči o tělo tak, aby bylo dobrým nástrojem Ducha. Církev podle Braita mluví slovy Kristovými, tedy prostými a přece hlubokými.⁵⁹

Ve čtvrtém pokračování s názvem „Zřízení v církvi“ se Braito odvolává na eklesiologii sv. Pavla, který vypracoval nauku o církvi jako tajemném těle Ježíše Krista, jehož údy mají různé úkoly. Obhajuje hierarchické zřízení v církvi, jako pocházející od sv. Petra, pravzor pak hledá v Ježíšově vyvolení skupiny dvanácti učedníků. Vedle tohoto vnějšího zřízení – církev učící a slyšící – existuje i zřízení vnitřní a hierarchie vnitřní. A to údy viditelné, živé, ve kterých žije duch Kristův, a také údy neviditelné, tedy i ti, kteří se snaží najít pravdu, ale bez vlastního zavinění nepoznali církev jako pravou. Jsou ale také údy mrtvé, hříšníci, kteří patří k církvi, byť nedokonale.⁶⁰ „Kristus chtěl založit církev ne těch, kteří již jsou svatí, nýbrž, kteří mají jím, v ní svatosti dosáhnout,“ píše Braito.⁶¹

---

⁵⁵ Srov. BRAITO: op. cit., 75.

⁵⁶ Srov. BRAITO: op. cit., 76.

⁵⁷ BRAITO: op. cit., 77.

⁵⁸ Srov. BRAITO: op. cit., 77.

⁵⁹ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Církev hledajících. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 3, 137–140.

⁶⁰ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Zřízení církve. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 4, 209–212.

⁶¹ BRAITO: op. cit., 211.

V tomto článku se také zmínil o Janu Husovi a vyčítá mu nedostatečné rozlišování vnějších a vnitřních údů, živých a mrtvých. Podle Braitu Hus viděl církev jen jako vnitřní tajemné tělo. Údy zdravé mají ale podle Braitu povinnosti pomáhat údům nemocných, každý úd má své místo a své poslání.⁶²

Maria je milujícím srdcem církve, rozvíjí Braitu v pátém díle úvahy na téma vztahu Panny Marie a církve. Díl nese název „Maria a církev“. A propojuje církev a Marii v rovině milosti. Maria byla totiž dokonalá ve své lásce, byla plná milosti. A církev je zdrojem a příjemcem milosti. Další linie propojení církve a Marie vidí Braitu v Mariině mateřství. Nikdo nebyl Kristu blíže než ona, jeho skutečná matka. A jestliže je církev mystické tělo Kristovo, kdo může být blíže církvi, vyvozuje otec Braitu. Maria je podle něho matkou církve, matkou nového lidu, protože je matkou hlavy církve – Ježíše Krista. Braitu píše, že nechápe, kde by bylo možné zasadit oddělující skalpel mezi Kristem, církví a Marií.⁶³

V šesté části kursu o církvi se Braitu věnuje vztahu individuality a společenství. A konstatuje: Čistý individualismus je sobectví, je nutné ho potírat. To ale nicméně neznamená setření individuality každé osobnosti. Důležitá část života církve se totiž podle Braitu odehrává v našich nitrech. V souznění se sv. Pavlem otec Braitu hovoří o nutnosti nechat rozkvést Boží život v každém jednom z nás, zdůrazňuje úkol daný sv. Pavlem, tedy „obléci Krista“. Rozvoj osobnosti je ale možný jen ve společenství.⁶⁴

V sedmém čísle desátého ročníku Na hlubinu nebyl další díl kursu o církvi takto označen. Přesto z číslování seriálu v dalších číslech revue vyplývá, že článek „Matka živých“ byl součástí kursu o církvi. Braitu v tomto díle opakuje a rozvíjí myšlenky z předešlých částí. Církev jako Kristovo mystické tělo označuje za pokračování Vtělení. Právě z tohoto faktu odvíjí nárok na unikátnost církve, na její samospasitelnost. Znovu zmiňuje myšlenku našeho povolání k Božimu synovství. Církev je podle něho místo spojení nás, Božích dětí s Kristem. Spása a milost k nám přichází skrze Krista a Kristus je tajemným způsobem církve, píše Braitu. Zdůrazňuje propojení církve, milosti a svátostí.

---

⁶² Srov. BRAITO: op. cit., 211.

⁶³ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Maria a církev. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 5, 266–270.

⁶⁴ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Osobnost a společenství v církvi. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 6, 329–334.

Uzavírá tento článek s tím, že církev je opatrovnící duchovního života, že z ní pochází různé způsoby zbožnosti a že má i autoritu učitelskou.⁶⁵

Následuje osmý díl s názvem „Svatost jednoty církve“ a je celý věnován významu eucharistie. Braitto nejdříve upozorňuje na to, že jeden stůl posvátné eucharistické hostiny je důvodem pro jednotu církve. Církev totiž povstala z Kristovy oběti, z jeho probodeného boku na kříži a eucharistie je nekrvavé zpřítomňování této oběti. Eucharistie tedy bytostně souvisí se vznikem církve a tudíž ji stále oživuje. A oživuje církev nejenom jako celek, ale i její jednotlivé údy těží z eucharistie. Je v ní totiž veškerá milost, kterou zprostředkovala Kristova oběť na kříži. V ní se také naplňuje Kristův příslib o jeho trvalé přítomnosti v církvi. Z eucharistie čerpali a čerpají všichni sílu mučedníci a apoštolové. A co víc, připomíná otec Braitto, eucharistie má dost síly a milosti pro všechny lidi. Článek pak uzavírá konstatováním, že jen skrze eucharistii můžeme dojít k Bohu a to je v posledku i cíl a smysl církve, abychom k Bohu došli.⁶⁶

Devátý díl nebyl opět označen jako kurs o církvi. V dalším čísle Na hlubinu je už ale poslední desátý díl označený jako zakončení, takže článek „Srdce a duše církve“ je devátou částí kursu. V něm pojímá církev z pohledu pneumatologického. Cituje sv. Tomáše Akvinského a označuje Ducha svatého za srdce církve. Propojuje Ducha svatého s církvi ve dvou rovinách. První je rovina milosti. Duch svatý je totiž dárce všech milostí, procházejí k nám skrze Ducha, On je zárukou veškerého nadpřirozeného života církve. Druhá rovina je láska. Dokonalost je podle sv. Tomáše a sv. Bonaventury v lásce. A duch svatý vychází jako láska z Otce a Syna. Vtělení Krista je nejvyšší úkon lásky, pokračováním vtělení je církev, její vznik je proto úzce spojen s láskou a tedy i s Duchem svatým. Braitto pak v souladu se sv. Augustinem a sv. Irenejem, které cituje, dovozuje důsledky pro duchovní život jednotlivce. Čím úžeji je totiž člověk podle něho propojen s mystickým tělem Krista, s tělem církve, tím více v něm působí Duch svatý. Církev byla založena, aby Ducha rozdávala po celém světě, dodává S. M. Braitto.⁶⁷

Otec Braitto zakončil kurs o církvi desátým dílem pod titulkem „Církevní svatovláda“. Brání se v něm zužování pohledu na církev. Tedy buď na její viditelnou, institucionální část, ale také se brání jednostrannému pohledu na církev jen jako na vnitřní, neviditelný

---

⁶⁵ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Matka živých. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 7, 393–397.

⁶⁶ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Svátost jednoty církve. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 8, 457–461.

⁶⁷ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Srdce a duch církve. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 9, 527–530.

život. Církev je podle Braita viditelným společenstvím, které má zprostředkovat neviditelnou spásu. Vyrůstá a je zakotvena v Kristu, v jeho tajemném těle, ale Kristus povolává skutečné lidi, s těly a smysly, a proto i vedení církve svěřil lidem. Hierarchické uspořádání je dobré a nutné, jsou potřeba lidé, kteří vychovávají. Podle Braita to nesmí být zotročování. Hierarchie znamená sloužení ve věcech svatých. Je posvátným služebnictvím. „Servus servorum Dei,“ uvádí Braito a připomíná, že církevní hierarchii leží na bedrech nesmírně těžký úkol: zodpovědnost za církev.⁶⁸

V kursu o církvi cituje Braito Didaché, sv. Jana Zlatoústého (v obou případech v souvislosti s eucharistií a v souvislosti s jejím významem pro utváření a přetrvávání společenství věřících v mystickém těle církve) a často také sv. Tomáše Akvinského. Toho především na podporu pojetí církve jako mystického těla Kristova, při vysvětlování významu Panny Marie pro církev, při probírání důležitosti eucharistie pro život církve i jednotlivého křesťana a také v souvislosti se zdůrazněním pneumatologického aspektu církve. Ve stejné souvislosti cituje i sv. Bonaventuru.

Poprvé ve čtvrtém díle a později i v dalších se odvolává na propracovanou eklesiologii sv. Pavla. Zdůrazňuje také pavlovské pojetí duchovního života jako důsledného následování Krista, jako smrti a vzkříšení v novém životě skrze křest, jako snahu o to, aby Kristus v nás žil, abychom si Krista doslova oblékli.

3. 2. 3. Shrnutí „Kursu o církvi“

Souhrnně lze říci, že otec Braito přináší v člancích revue Na hlubinu, a především pak v ucelené sérii eklesiologických článků, pohled na církev jako na živoucí organismus, ve kterém je důležitá jednota viditelné i neviditelné složky. Nevyvyšuje instituce, úřady, neupřednostňuje hierarchické pojetí. V souladu s přístupem k eklesiologii, který razili tehdejší přední teologové a které se později částečně prosadilo v encyklice *Mystici corporis* a plně pak v dokumentech Druhého vatikánského koncilu, upozorňuje na vnitřní, neviditelné proudění duchovního života uvnitř církve a považuje ho za zásadní. Upomíná na propojení církve a spirituality. Duchovní život jako cesta ke svatosti je podle Braita

---

⁶⁸ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Církevní svatovláda. Kurs o Církvi, jakožto zdroji duchovního života, Na hlubinu 1935, roč. 10, č. 10, 587–590.

s církví nerozlučně spjat, protože podstatou církve je milost a milostí, která se nám dostává ve svátostech, je možné duchovně růst.

Braitova eklesiologie v kursu o církvi v revue Na hlubinu je důsledně christocentrická, přičemž ale neopomíjí ani význam Ducha svatého pro nadpřirozený život církve. Církev je Kristovo mystické tělo, hlavou církve je Kristus, milost se do církve rozlévá s krví Kristovy oběti. S tím souvisí Braitův důraz na eucharistii, jako na zpřítomňování této oběti, jako na svátost, která všechny sjednocuje.

Tím se do Braitových myšlenek dostává také jednotící pohled na soužití kněžského a laického stavu. Zdůrazňuje úlohu laiků v životě církve a především v liturgii. To nebyla v době, kdy otec Braitto své myšlenky formuloval, zdaleka samozřejmá věc.

3. 2. 4. Další články s eklesiologickou tematikou v revue Na hlubinu

Po zveřejnění kursu o církvi se v dalším, tedy XI. ročníku revue Na hlubinu, který vychází v roce 1936, objevují 4 další eklesiologické články. Braitto je napsal pro rubriky Pracovna a Výhledy a připomíná v nich pojetí církve jako mystického těla Kristova, propojení viditelné a neviditelné složky církve a také liturgii jako hlavní úkol církve.

V roce 1937 Braitto v revue Na hlubinu uveřejňuje 9 článků s naukou o církvi. Témata ale výrazně nevybočují z dosavadní Braitovy linie. V těchto člancích využíval otec Braitto jako prameny především teologii sv. Pavla a také sv. Augustina, vždy v souvislosti s pojetím církve jako mystického těla Kristova.

Objevuje se ale důraz na mučednictví. V článku „Církev mučedníků“ v čísle 3 v rubrice Pracovna uveřejňuje Braitto polemiku s protestantstvím, které mučednictví neuznává. „Církev nemůže být apoštolskou, pokud netrpí,“ píše Braitto a připomíná Kristova slova, kterými slíbil své církvi útlak a vyslal apoštoly mezi vlky.⁶⁹ V reakci na zhoršující se politickou situaci doma i ve světě si také v článku „Jednota církve“ v čísle 7 v rubrice Pracovna posteskl nad útoky na církev.⁷⁰ A nakonec v tomto ročníku XII uvádí, že pracuje na velkém díle o církvi a předpokládá, že vyjde do tří let.⁷¹ Tento předpoklad se nenaplnil,

---

⁶⁹ BRAITTO, Silvestr Maria: Církev mučedníků, Na hlubinu 1937, roč. 12, č. 3, 214–215.

⁷⁰ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Jednota církve, Na hlubinu 1937, roč. 12, č. 7, 501–502.

⁷¹ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Století církve, Na hlubinu 1937, roč. 12, č. 8, 571.

zřejmě i v důsledku válečných událostí, a jeho studie o církvi vyšla až o plných devět let později, tedy v roce 1946.

Pak se frekvence článků s ryze eklesiologickou tematikou snižuje. V roce 1938 vydává dva, v roce následujícím tři krátké stati v rubrice Pracovna, v letech 1940, 1941 a 1942 po jednom eklesiologickém článku.

V článku „Ústřední otázka“, který vyšel v roce 1938 v čísle 2, se objevuje zajímavý aspekt vztahu církve a českého národa. Braitto tuto náboženskou otázku považuje za naprosto zásadní. „Český člověk neustále klopýtá o svůj špatný nedostatečný ubohý pojem Církve. Církev je mu tolikrát náboženskou zájmovou kněžskou společností,“ stýská si Braitto.⁷² Naproti tomuto pojetí zdůrazňuje pojetí klasických teologů, že totiž církev je mystické tělo Kristovo. Vyzdvihuje díla Y. Cognara.⁷³ Na špatný vztah českého národa k církvi upozorňuje pak Braitto ve svých člancích v revue Na hlubinu ještě několikrát.

V roce 1939 rozvíjí otec Braitto v článku „Církev a Kristus“ problematiku viditelné a neviditelné složky církve. Když se dívá na církev, nevidí jednotlivé lidi, ale vidí Krista, jeho učení, jeho milost, jeho božský život, který chce v církvi rozdávat. Proto Braitto hovoří o tom, že církev je pokračováním Krista, proto je možné mluvit o tom, že je Kristus přítomný v církvi. Viditelnou a neviditelnou církev opět analogicky přirovnává k božské a lidské přirozenosti Krista. Přítomnost Krista v církvi, to, že v církvi vidí hlavně Krista, je pro Braitto základem důstojnosti církve.⁷⁴

„Církvi ke Kristu“, takto označený článek z pera S. M. Braitto vychází v revue Na hlubinu v roce 1942. Autor v něm upozorňuje čtenářskou obec na knihu vydanou před lety. Jde o spis „O jednotě církve“ sv. Cypriána. Braitto si posteskl nejdříve nad tím, že knize byla, a to neprávem, věnována nedostatečná pozornost. Argumentuje tím, že spis pochází z nejstarších dob církve a že je svědkem zápasu o to, aby „horlivci, horlitélé a silné osobnosti křesťanské“ nepostupovali sami a na vlastní pěst, ale jen v rámci církve a její autority. Bez vnějšího spojení s církvi se podle Cypriána nikdo nedostane ke Kristu. Na závěr pak Braitto v souladu se sv. Cypriánem jmenuje známky jednoty církve. Tedy autoritu, hierarchii, episkopát místní a Petrův, křest a eucharistii.⁷⁵

---

⁷² BRAITTO, Silvestr Maria: Ústřední otázka, Na hlubinu 1938, roč. 13, č. 2, 126–128.

⁷³ Srov. BRAITTO: op. cit., 126–128.

⁷⁴ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Církev a Kristus, Na hlubinu 1939, roč. 14, č. 5, 310–311.

⁷⁵ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Církvi ke Kristu, Na hlubinu 1942, roč. 17, č. 5, 304–305.

Ročník XVII vydáváný v roce 1943 přinesl na poli eklesiologickém nové oživení. Braitovo uveřejňuje další sérii článků o církvi. Je podobný kursu, který vydával v roce 1935. Není ale takto zřetelně označený a ani není výrazně oddělený. Články vycházejí v rubrice Život pod názvem Poznámky k církvi a Myšlenky o církvi, a to postupně v číslech 2, 3 a 6. Jednotlivé oddíly jsou označeny titulky, které charakterizují tematiku. V čísle 2 jsou to „Církev budoucího věku“, „Neviditelná a viditelná“ a „Církev úřadující“. V čísle 3 pak „Viditelná“, „Církev a Kristus“ a „Učící a slyšící“. A v čísle 6 dále „Skutečná jednota“, „Kristus v církvi“, „Církev Matka tvým domovem“ a „Známka jednoty“.

Článek z výše uvedené eklesiologické série, který vybočil z dosavadního směru Braitovy eklesiologie, je oddíl s titulkem „Církev úřadující“. V něm poněkud reviduje svůj pohled na úřad v církvi. Přiznává, že nebyl jeho příznivcem, ale že to byla chyba. Církev řídí Duch svatý, ale církev je složena z chybných lidí, kteří potřebují kázeň, úřady, směrnice a pokyny. Zároveň ale nezapomněl připomenout, že je dobré, že si církev uvědomuje, že toto není celá církev.⁷⁶

Do kategorie článků s novými úvahami lze také zařadit poslední stať této krátké série v čísle 6. Nese označení „Známka jednoty“ a má apologetický charakter. Braitovo v ní nejdříve označuje církev katolickou za církev Kristovu. Upozorňuje na její jednotu, na to, že je osvěcována jedním Duchem svatým, že mluví skrze jednu autoritu, skrze Ježíše Krista a skrze jednoho jeho zástupce, papeže. A varuje před ekumenickým hnutím, které tuto jednotu rozmělnuje a nese zárodky dalšího štěpení.⁷⁷

V dvouročníku, který vycházel v letech 1944 a 1945 se v čísle 7 otec Braitovo zabýval opět svým ústředním eklesiologickým konceptem. Jedná se o koncept církve jako společenství Božích dětí. Uvádí, že tento koncept stojí především na lásce. Musí být poznávacím znamením církve a láska musí být rozvíjena v celém spektru lidské činnosti. Znamená trvalý zájem o okolí, odpovědnost za prostředí, za všechny. Znamená dát veškeré své duchovní a hmotné prostředky do „služeb bratří“. Pokud se tak neděje, jedná se o nepochopení poslání církve.⁷⁸ V čísle 8 pak Braitovo připomíná krásu přivádění dalších lidí do církve. Zdůrazňuje nutnost odstranit „spolkovost“ ze života církve.⁷⁹

---

⁷⁶ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Poznámky k církvi, Na hlubinu 1943, roč. 18, č. 2, 121.

⁷⁷ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Myšlenky o církvi, Na hlubinu 1943, roč. 18, č. 6, 375–378.

⁷⁸ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Církev, království Boží lásky, Na hlubinu 1944–1945, roč. 19, č. 7, 437–438.

⁷⁹ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Společenství Božích dětí, Na hlubinu 1944–1945, roč. 19, č. 8, 508.

Rok 1946 přinesl článek „Starý zákon a církev“, ve kterém se otec Braitto zabývá jejich vzájemným vztahem. Uvádí, že Kristus nepřišel Zákon zrušit, ale naplnit. Naplnit novou úmluvou s Božím lidem, kterou uzavřel krví své oběti. Skrze novou úmluvu nás přichází Kristus pozvat k novému spojení Božího lidu s Hospodinem a tedy k účasti na vnitřním životě trojjediného Boha. Podle Braitto právě toto je Kristova církev: nové království Boží v nové úmluvě, království povolání dětí Božích. Braitto upozorňuje, že je nutné studovat Starý zákon, v něm totiž poznáváme, co Bůh pro svůj lid učinil, jak ho vedl, vychovával a jaké si přeje mít ono společenství mezi Ním a lidmi. Starý zákon je podle Braitto důležitý pro pochopení skutečnosti a smyslu církve.⁸⁰

Další významné eklesiologické články přináší rok 1947. Braitto si v jednom z nich znovu stýská nad situací církve v tehdejší poválečném Československu. Církev podle něho není přijímána, je odstrčena do pozadí. Moderní doba jí nesvědčí a vyčítá kněžím, že si toho včas nevšimli.⁸¹

Podobně o několik měsíců později Braitto upozorňuje na rozpor mezi přijímáním Krista a nikoliv církve v české společnosti. Kristus ano, církev ne, toto heslo Braitto odmítá. Církev je tajemně spojena s Kristem a toto spojení plyne z víry a ze života ze svátostí. Krista a církev nelze oddělovat, oponuje Braitto.⁸²

V desátém čísle pak tuto sérii rozborů, proč není církev v českých zemích přijímána, završuje statí „Panská církev?“. Podle Braitto církev ztrácí podporu a je provázána nedůvěrou. Vidí tři příčiny a to za prvé, že kněží podleli dobovému liberalismu, za druhé, že málo poučovali o podstatě křesťanství a z toho za třetí vyplynulo, že lid nežil z podstaty křesťanství a církve. Braitto pak popisuje i nutné kroky k nápravě. Podle něho je nutné jít ke kořenům, k hlubinám nadpřirozené pravdy a vést k plnosti nadpřirozeného života.⁸³

Rozvíjí pak nový koncept výuky křesťanství, který ukazuje jeho mimořádné pedagogické zkušenosti. Ukazuje, že není možné se spokojit pouze s několika morálními poučkami a s několika slovy o křesťanství. Přístup k poučování o křesťanství se musí od základu změnit. Především se musí křesťanské učení propojit s celým životem.⁸⁴

V posledním dvaadvacátém ročníku vycházejí pouze dva významné články o církvi. Braitto v nich znovu připomíná, že nejkrásnější a nejúčtější ovoce teologických

---

⁸⁰ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Starý zákon a Církev, Na hlubinu 1946, roč. 20, č. 9, 320.

⁸¹ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Církev – Matka, Na hlubinu 1947, roč. 21, č. 7, 241–243.

⁸² Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Kristus ano – církev nikdy, Na hlubinu 1947, roč. 21, č. 9, 355–356.

⁸³ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Panská církev?, Na hlubinu 1947, roč. 21, č. 10, 315–316.

⁸⁴ Srov. Braitto: op. cit., 316.

studií posledních desetiletí je poznání, že Kristus je církev a že se Kristus s církví tajemně spojuje v jedno tělo, ale také, že se tajemně spojuje s každým z nás.⁸⁵ V úplně posledním článku nazvaném „Sentire cum ecclesia (Cítit s církví)“ pak uvádí, že je nutné znát církev, cítit s ní, cítit s Kristem v ní, s Kristem pronásledovaným, zrazovaným, nechápaným, nenáviděným a nemilovaným. Cítit s církví znamená podle Braita cítit se všemi hříšníky.⁸⁶

3. 2. 5. Některé aspekty vývoje eklesiologických úvah S. M. Braita

Z vývoje eklesiologických úvah v člancích v revue Na hlubinu je možné s postupem času rozpoznat změnu „nálady“ otce Braita. Za prvé je jednoznačně z prvních článků cítit nadšení, které si přiváží ze zahraničních studií. Jakoby se otec Braitto snažil přenést ten kvas z řádového učiliště v Le Saulchoir i do českých zemí. To se mu do značné míry podařilo. Jeho časopis Na hlubinu byl svého času velmi vlivný. Vývoj politické situace ale Braitovi příliš nepřál.

Ať už to byl nejdříve nepříliš šťastný vývoj po první světové válce a to jednak v rovině vztahu katolické církve se státem a jednak v rovině vývoje uvnitř církve, které vyvrcholilo odštěpením nespokojené a příliš radikální části kněží a vznikem Československé církve v roce 1920. Také druhá světová válka a posléze nástup Komunistické strany Československa k moci se všemi negativními dopady na práci otce Braita se podepsaly na jeho teologické reflexi, s jakou téma církve vnímal.

Za druhé, otec Braitto značně nelibě nesl ambivalentní postoj a vztah značné části českého národa ke katolické církvi. K církvi, kterou miloval, kterou pokládal za základ spirituality. Cítil, že církev není přijímána s nadšením. Zřejmě i proto se v poválečných letech v Braitových člancích v časopise Na hlubinu prosazují apologetické tóny. Tedy ty, bez kterých se při popisování církve ještě v kursu o církvi z roku 1935 – v rozporu s tehdejšími zvyklostmi výkladu eklesiologického traktátu – bezvýhradně obešel. A které se svým pojetím církve, jako organismu naplněného životem křesťanů, jako údů Kristova mystického těla, snažil přesáhnout.

---

⁸⁵ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Jedno v Kristu, jedno s Kristem, Na hlubinu 1948, roč. 22, č. 3, 115.

⁸⁶ Srov. BRAITO, Silvestr Maria: Sentire cum ecclesia (Cítit s církví), Na hlubinu 1948, roč. 22, č. 3, 115–116

Konečně za třetí je patrný vývoj v Braitově vnímání církevní hierarchie. Nikdy ji neodmítal, nezatracoval, naopak vždy stál na pozici obránce neoddělitelného soužití vnější a vnitřní stránky církve, její viditelné a neviditelné složky. Přesto se v závěru své časopisecké tvorby před násilným ukončením vydávání revue *Na hlubinu* k těmto myšlenkám vrátil a revidoval je ve prospěch nutnosti pevného řádu v církvi. Vedlo ho k tomu zřejmě zklamání z vývoje vztahu části veřejnosti k církvi.

3. 3. Eklesiologie S. M. Braitova v knižních publikacích

Vojtěch Novotný se ve své studii o české katolické eklesiologii v první polovině 20. století podivil nad tím, že se v dílech otce Braitova objevilo eklesiologické téma poprvé až v roce 1933.⁸⁷ V tomto roce totiž vyšla téměř dvoustránková publikace s názvem „Církev. Myšlenky a doklady“. Otec Braitova o ní v předmluvě napsal, že se jedná o „další hrst myšlenek ke kázáním“. „Je to pouze materiál, se kterým jsem šel na kazatelnu v říjnu 1932 u sv. Jiljí v Praze,“ uvedl dále.⁸⁸

Co je dále pozoruhodné, že pak až na sérii článků v revue *Na hlubinu*, další samostatná eklesiologická kniha vyšla otci Braitovi až v roce 1946, kdy vydal svou rozsáhlou studii s názvem „Církev: studie apologeticko-dogmatická“. A pak o dva roky později brožurka s názvem „Církev: tajemné tělo Kristovo“.

Eklesiologie se pak stala součástí dalších Braitových publikací, ale pouze v rovině několika kapitol. Tak tomu je například v díle *Základy a nebo* v knize *Podstata křesťanství: Živé synovství Boží*.

3. 3. 1. Eklesiologie v knize „Církev. Myšlenky a doklady“

Jak už jsme zmínili výše, kniha „Církev. Myšlenky a doklady“ je úplně první eklesiologickou publikací otce Braitova. Je strukturována do 31 kapitol a podle jeho vlastních

---

⁸⁷ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch: Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 25.

⁸⁸ BRAITOVÁ, Silvestr Maria: Církev. Myšlenky a doklady, Praha: Universum, 1933, 7.

slov, jak uvádí v předmluvě, je možné jednotlivé kapitoly zpracovat do homilií. Sám tak učinil v roce 1932.⁸⁹

Rozvržení kapitol podle Vojtěcha Novotného a jeho již dříve citované studie ukazuje, že se otec Braitto držel nejdříve obvyklého rozvržení témat apologetického traktátu *De Ecclesia*.⁹⁰ Soustředil se na založení církve, na to, že stojí na apoštolech, dále na hierarchii v církvi, na neomylnost a na papežství. Pak se už ale od sedmé kapitoly nazvané *Mystické tělo Kristovo*, tedy v následujících třech čtvrtinách knihy, věnuje dalším tématům. Například si všímá duchovního života v církvi, vztahu jednotlivce a společnosti, charity nebo i manželství.

3. 3. 1. 2. Apologetická část publikace „Církev. Myšlenky a doklady“

V první kapitole díla, kterou nazval „*Matka nového lidu*“, staví otec Braitto do úplného počátku církve Matku Boží, Pannu Marii. Právě v jejím „*ano*“ dává svolení celé lidstvo, dává najevo, že se chce vrátit k Bohu. Tímto okamžikem sestupuje Kristus na zemi a díky vtělení je možné i vykoupení. Panna Maria tak svým svolením stát se matkou Spasitele svolila k založení církve. Stává se tak matkou hlavy nového lidu, je matkou všech jejích údů a je i matkou celého nového lidu, uvádí Braitto. A je to ona, Panna Maria, zdůrazňuje otec Braitto, která stojí po křížem, v okamžiku oběti, v okamžiku, kdy se z probodeného boku Kristova rodí církev.⁹¹

Druhá kapitola „*Založení církve*“ se zabývá otázkou, zda Ježíš Kristus chtěl skutečně založit církev a jaká má být její podoba. S. M. Braitto tady církev označuje za království Boží. Je to termín, který i podle Braitto shrnuje celé Kristovo působení, celou jeho nauku. A to ve větě z modlitby Páně: *Přijď království Tvé*. Braitto v textu analyzuje otázku, zda Kristovo Boží království je katolickou církví.⁹²

Braitto postupně vyvrací různé námitky. Například, že Kristus chtěl pouze zreformovat židovství. Odmítá také tezi, že Ježíš přišel založit pouze společenství duchovní, ale také, že přišel pouze hlásat brzký konec světa. Odpovídá: Kristus celý svůj život uchopil jako

---

⁸⁹ Srov. BRAITTO: op. cit., 7.

⁹⁰ NOVOTNÝ: op. cit., 25.

⁹¹ Srov. BRAITTO: op. cit., 9–15.

⁹² Srov. BRAITTO: op. cit., 15.

hlásání, budování a připravování nebeského království. Pro své království užívá podle Braita jako synonymum termín „kahal“, který označuje náboženskou a tudíž i zevně organizovanou obec. Podle autentického výroku říká Petrovi, že on je hlavou a základem církve Kristovy, náboženské společnosti. Braitovi uvádí další obrazy církve z evangelií: má být domem, královstvím, polem. Tato podobenství podle něho vybavují myšlenku organizovaného útvaru. Dalším důkazem je pak Braitovi to, jak se ihned formovala náboženská obec vyznávajících Krista po jeho smrti. Na podporu svých slov uvádí citáty ze starokřesťanské literatury, z Dichaché, ze spisů Klementa Římského a Polykarpa. Na závěr této kapitoly Braitovi zdůrazňuje, že církev v pojetí Krista není z tohoto světa, ale přesto ze země neutiká. Nyní království nebeské není naplněné, není dokonalé, je poutí, je kvasem, který přetváří celé lidstvo. To je také úkolem církve.⁹³

Ve třetí úvaze se Braitovi věnuje roli apoštolů. Zdůrazňuje v souladu s názvem této kapitoly „Církev na apoštolech“, že církev, předávání pravdy v církvi a předávání milostí, které Ježíš Kristus přinesl, úzce závisí na dvanácti vyvolených. Na dvanácti mužích, které si Kristus vychovával, které učil o tajemstvích království Božího a kterým svěřil úlohu pokračovat v jeho díle. Braitovi se v tomto díle vymezuje vůči protestantům, kteří buď apoštoly neuznávají vůbec nebo pouze neuznávají apoštolské dědictví moci.⁹⁴ Otec Braitovi říká: „Jestliže Kristus mluví o jedné své církvi, jestliže mluví o své církvi a tuto svou církev celou předává apoštolům, musí tato církev být apoštolská v tom především, v čem byla apoštoly utvořena, a to jest pravdou jejich a řízením jejich. Jinak by nebyla již církví Kristovou.“⁹⁵

Hned navazuje v další, čtvrté kapitole („Hierarchie v církvi“). Apostolicita církve je pro něho počátkem hierarchického zřízení církve. Dary, které Kristus apoštolům a tím i církvi svěřil, jsou totiž příliš cenné. Veškerá Kristova pravda, jeho Tělo i Krev, to vše není možné podle Braita ponechat „na pospas lidské z vůli“.⁹⁶

Dotýká se také letmo vztahu církve a státu. Hierarchie má Kristovu pravdu rozdávat, má být autoritou, která varuje před bludy a pravdu vykládá. A toto její právo ji podle Braita nesmí vzít žádná moc na světě. Naopak je povinností světské moci zajistit církvi všechna práva, aby mohla vykonávat své úkoly, které ji svěřil Kristus.⁹⁷

---

⁹³ Srov. BRAITO: op. cit., 15–22.

⁹⁴ Srov. BRAITO: op. cit., 22–28.

⁹⁵ BRAITO: op. cit., 25.

⁹⁶ Srov. BRAITO: op. cit., 28–34.

⁹⁷ Srov. BRAITO: op. cit., 28–40.

„Neomylnost“, tak nazývá Braitu pátou kapitolu. Vysvětluje v ní výrok I. vatikánského koncilu o neomylném výkladu zjevené pravdy. Rozvádí ho v tom smyslu, že se církev nemůže „absolutně mýlit v tom, co jest jejím posláním..., aby totiž byla cestou k Bohu“. Jako první v posloupnosti důkazů přináší Kristův výrok, příslib, že „brány pekelné ji nepřemohou“. Podle Braitu ji nepřemohou právě v tom, že církev bude hlasatelkou Boží pravdy proti ďáblově lži.⁹⁸

Dále se opírá o sv. Pavla a jeho epištoly, ve kterých na neomylnost církve odkazuje. Církev, mystické tělo Kristovo, se nemůže mýlit a bloudit právě proto, že její hlavou je Kristus. Pak Braitu přináší citáty z děl řady církevních otců. Ignáce z Antiochie, Irenea i Tertuliana. Neomylnost se podle Braitu týká věcí víry a mravů.⁹⁹

Šestou kapitolou s názvem „Papežství“, ve které otec Braitu přináší citáty z Písma a církevních otců na podporu papežského primátu, končí část publikace „Církev. Myšlenky a doklady“ s apologetickými důrazy.

3. 3. 1. 3. Dogmatická a spirituální část publikace „Církev. Myšlenky a doklady“

Hned v sedmé úvaze („Mystické tělo Kristovo“) rozvíjí eklesiologii mystického těla Páně tak, jak ji i později nalézáme v Braitových člancích a publikacích. Je založena na nauce o církvi, jak ji přednesl sv. Pavel, tedy na tom, že Kristus z nás přišel opět udělat Boží děti a svůj nadpřirozený život vlil do své církve. Na podporu své eklesiologie povolává i Tomáše Akvinského. Církev a Kristus tvoří jednu mystickou osobnost, připisuje tento odvážný výrok právě sv. Pavlovi.¹⁰⁰

Aplikuje tyto myšlenky na duchovní život. Ideálem člověka by mělo být úplné ztotožnění se Kristem, přiblížit co možná nejvíce lidem Kristovu myšlenku, rozšiřovat mystické Kristovo tělo, „napájeti je ve své oběti obětí a krví Kristovou, hle, toť je smysl kolektivního následování Krista“. Toto pak nazývá „svatou, krásnou, ideální čistou kolektivností, která dovede všechno dáti, všechny síly mobilovati pro štěstí, ale pro nekonečné, velké, věčné štěstí všech“. Nabízí tuto ideu jako protiváhu komunistického kolektivismu, ve kterém vidí už ve třicátých letech minulého století, kdy publikace

---

⁹⁸ Srov. BRAITO: op. cit., 34–40.

⁹⁹ Srov. BRAITO: op. cit., 34–40.

¹⁰⁰ Srov. BRAITO: op. cit., 48–53.

vznikala, nebezpečí pro mladé lidi. Vidí v ní také lék na individualismus, na „Kantův jed subjektivismu“, do sebe zahleděného „já“.¹⁰¹

Následuje kapitola „Katolicita církve“ a „Duch svatý v církvi“. Právě tato poslední jmenovaná kapitola vybočuje z linie tehdejších oficiálních traktátů o církvi. Popisuje, jak Duch sv. v církvi působí. Odvolává se, podobně jako v samostatné kapitole kursu o církvi v revue Na hlubinu věnované Duchu svatému, na sv. Tomáše Akvinského. Na jeho výrok, že Duch svatý je duší a srdcem církve. Rozvíjí v této deváté úvaze své knihy i stejné myšlenky jako o dva roky později v kursu o církvi. Nazývá Krista hlavou církve, Ducha svatého principem podstaty, činnosti a života církve. Braitto v těchto tvrzeních vidí „překrásné obzory pro bytí a žití církve.“¹⁰²

Právě myšlenky otce Braitto, které pojímají církev i z pneumatologického úhlu pohledu, patří mezi ty, jejichž bezprostřední ozvěny je možné nalézt v dokumentech II. vatikánského koncilu. Cenné je především zakomponování trojičního tajemství, sebedarující se lásky Otce a Syna, kteří právě jako tuto lásku vydechují Ducha svatého, do samotného základu, podstaty církve. Dále také to, že posvěcující milost, hlavní dar Ducha svatého je principem vnitřního obohacení, posvěcení člověka v církvi.

V neposlední řadě je významné to, že Duch svatý a jeho dary jsou jednotícím prvkem v církvi. Duch svatý je motivem nadpřirozeného života. „V tomto nadpřirozeném životě Božím v nás, tedy působením Ducha svatého, nejsme si navzájem cizinci, nýbrž všichni jsme dětmi jednoho Otce,“ píše otec Braitto.¹⁰³

V následujících kapitolách se Silvestr Maria Braitto mimo jiné zaměřil na duchovní život v církvi, na otázky výlučnosti církve, ale také v několika kapitolách na otázku nacionalismu, který velmi tvrdě v jeho slepé podobě odmítá.¹⁰⁴

Odilo I. Štampach si ve své krátké studii o Braitově eklesiologii všímá dalšího zajímavého myšlenkového přínosu publikace „Církev. Myšlenky a doklady“, kterou označuje jako „nezaslouženě méně připomínanou“. Minimálně na dvou místech v této

---

¹⁰¹ Srov. BRAITTO: op. cit., 48–53.

¹⁰² Srov. BRAITTO: op. cit., 60–65.

¹⁰³ BRAITTO: op. cit., 64.

¹⁰⁴ Po deváté kapitole o Duchu svatém následují kapitoly: Poslání církve, Chybující v církvi, Hlas nadpřirozena, Společnost modlících, Duchovní život v církvi, Pokora v církvi, Jednota církve, Výlučnost církve, Spojení církví, Strážkyně pravdy, Osobnost a společenství v církvi, Církev a národnost, Charita v církvi, Církev a manželství, Právo církve na výchovu dětí, Sociální poslání církve, Matka naše, Naděje církve, Naše povinnost k církvi, Prožřetelnost v církvi, Jistota církve, Církev vítězná. S. M. Braitto v nich uvádí myšlenky, které o několik let později rozvíjí v kursu o církvi v revue Na hlubinu. Proto se jimi podrobněji zabýváme v části této práce, která se zabývá analýzou eklesiologie v časopisu Na hlubinu.

knize totiž podle něho Braitto osvědčuje, že ho nelze obviňovat z věroučné úzkoprsosti, když pronáší myšlenky o širokém srdci církve, pokud jde o postoj ke Kristově pravdě, a také o tom, že nauka církve není tvrdá a netolerantní.¹⁰⁵

3. 3. 1. 4. Výlučnost církve a ekumenismus v publikaci „Církev. Myšlenky a doklady“

V sedmnácté („Výlučnost církve“) a v osmnácté („Spojení církví“) kapitole se otec Braitto věnuje citlivému tématu exkluzivity katolické církve a také jejímu vztahu k ostatním křesťanským denominacím.

Otázku výlučnosti církve zahajuje zamyšlením nad výrokem: *Extra Ecclesiam non est salus* – Mimo církev není spásy. Nazývá ho osudovým, nejvíce pohoršujícím a zneužívaným. Na základě citátů ze Syllabu Pia IX. otec Braitto vysvětluje, že výrok je vytržený z kontextu a že není citován správně a se všemi souvislostmi.¹⁰⁶

Na podporu svého tvrzení uvádí na jedné straně nutnost hájit Kristovu pravdu, která je jedna jediná, a také se zastávat církve, kterou Kristus založil také jako jednu společnost. Na straně druhé ale uvádí, že hlavní známkou církve je její katolicita, všeobecnost, tedy že je pro všechny. Dále tvrdí, že ona osudová věta platí pouze pro ty, kteří se zatvrzele, vlastní vinou vzdali možnosti hledat pravdu, byť prostředky a čas na to měli. Na pomoc si bere i výroky sv. Tomáše Akvinského a upřesňuje, že být „*extra Ecclesiam*“ znamená pohrdat církví, která má spásu zprostředkovat.¹⁰⁷

Otec Braitto jde v citaci sv. Tomáše Akvinského ještě dál. Cituje výrok: *Boží moc není svázána viditelnými svátostmi*. I podle Braitto totiž „*Extra Ecclesiam non est salus*“ neplatí pro ty, kteří sice k církvi nepatří svátostně, viditelně, ale patří k ní touhou, která vychází z víry.¹⁰⁸

Na základě této argumentační přípravy pak Braitto formuluje: „Kdo mohl, neb poznal pravdivost církve, jest povinen býti její členem pod nebezpečím ztráty věčného spasení. Kdo nemohl ji poznati, je povinen žíti dle hlasu svého svědomí a když tuší společnost

---

¹⁰⁵ Srov. ŠTAMPACH, Odilo Ivan: *Eklesiologie Silvestra Braitto*, *Salve: Revue pro teologii a duchovní život* 1998, č. 3, 12–16.

¹⁰⁶ Srov. BRAITTO: *op. cit.*, 106.

¹⁰⁷ Srov. BRAITTO: *op. cit.*, 106–112.

¹⁰⁸ Srov. BRAITTO: *op. cit.*, 109.

pravdy, t. j. církev, skutečně si žádati do ní vstoupiti. Ty spasí Bůh mimosvátostně a patří k duši církve.“¹⁰⁹

V dalším textu této kapitoly pak vyjmenovává, jako přípravu pro svou následující úvahu o spojení církví, co katolická církev uznává u ostatních nekatolických církví: je to platnost křtu a svátostí, které byly přežaty z apoštolské posloupnosti. Přiznává jim také, že i v nich se může rozvinout náboženský život. Braitu ale neopomene zdůraznit, že žijí z toho, co si z katolické církve při odloučení ponechali.¹¹⁰

V osmnácté úvaze pak rozvíjí myšlenky na téma ekumenismu. Vyjadřuje hořkost a smutek nad štěpením církve. „Žalostně jest roztrhána nesešitá, celistvá suknice Páně – jeho svatá církev,“ píše Braitu.¹¹¹ Polemiku s nekatolickými církvemi ale Braitu vede bez jejich napadání. Zdůrazňuje, že k odloučení došlo zpravidla popřením nějaké pravdy nebo hodnoty uložené v církvi. Pokud by na tuto pravdu církev rezignovala, znamenalo by to opuštění toho, co učí. Církev nemůže přizpůsobovat svou nauku, uvádí Braitu.¹¹²

Hlavní cestou, jak přispět k překonávání rozporů, vidí Silvestr Maria Braitu v modlitbě za sjednocení církví a ve vzájemném poznání. Uvádí příklady spolupráce s nekatolíky v Německu, Holandsku a v Anglii. Jde o spolupráci v rovině výuky a výkladu katolické teologie i na evangelických teologických fakultách.¹¹³

Tón závěrečných odstavců této kapitoly o ekumenismu v knize „Církev. Myšlenky a doklady“ je pozitivní. V článcích revue *Na Hlubinu* v letech následujících po druhé světové válce se Braitův tón, jak jsme už výše ukázali, naopak značně přitvrdil.

Braitovo pojetí ekumenismu je poplatné době, ve které jeho publikace vznikaly. Na jedné straně tedy už dnes na rozdíl od S. M. Braitu, ale v souladu s dokumentem *Lumen Gentium*, který připravili otcové II. vatikánského koncilu, hovoříme o tom, že se církev Ježíše Krista „uskutečňuje“ v katolické církvi, přičemž bylo vypuštěno slovo „je“ církvi katolickou, tak jak ho používal Braitu.¹¹⁴

Na straně druhé ale není možné autorovi upřít snahu po otevřenosti. Jak uvádí dokument *Lumen Gentium*, také mimo katolickou církev je mnoho prvků posvěcení

---

¹⁰⁹ BRAITO: op. cit., 110–111.

¹¹⁰ Srov. BRAITO: op. cit., 112.

¹¹¹ Srov. BRAITO: op. cit., 112.

¹¹² Srov. BRAITO: op. cit., 112–117.

¹¹³ Srov. BRAITO: op. cit., 116–117.

¹¹⁴ DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium* (ze dne 21. 11. 1964), in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, čl. 8

a pravdy.¹¹⁵ Na stejné téma napsal otec Braitto pravděpodobně už v roce 1932 v roce tuto větu: „Přiznáváme rádi nekatolickým církvím, že i v nich může se rozvinouti náboženský život.“¹¹⁶

3. 3. 2. Publikace „Církev: tajemné tělo Kristovo“

Brožura „Církev: tajemné tělo Kristovo“ vyšla v roce 1948 v rozsahu 24 stran. Obsahuje 21 krátkých kapitol, ve kterých S. M. Braitto populárním způsobem vykládá nauku o církvi. Zaměřil se na vysvětlení, co je církev, jak vznikla, jaký je její vztah ke Kristovu království Božímu, že sdružuje „dobré i hříšné“, že je viditelná i neviditelná. Otec Braitto vysvětluje také koncept mystického těla Kristova, význam kříže, zda církev potřebujeme nebo nikoliv, že je univerzální a že je plná Kristova života.

Sám S. M. Braitto v první kapitole této brožury nazvané jednoduše „Církev“ píše, že tato publikace je stručným výtahem z jeho velké studie o církvi, která vyšla před dvěma lety. Uvádí, že chce touto brožurou ukázat církev z jiného hlediska, než z jakého jsme zvyklí se dívat. Důvodem je podle něho to, že církev lidé málo znají. Ti, co ji neznají, ji také málo milují, a ti co se domnívají, že ji znají a že proto ji nemohou milovat, ti z ní znají jen stíny a předsudky, vysvětluje Braitto.¹¹⁷

V první kapitole se autor ještě věnuje popisu nejčastějších předsudků, s jakými se při popisu církve setkává. Mluví o tom, že ji lidé považují za náboženskou společnost, za jakýsi spolek kněží, kteří pěstují náboženství. Braitto takové smýšlení odmítá, stejně jako výtky, že církev jako jakýsi kolektivní viník spáchala v minulosti zločiny a nepravosti. Církev je ale podle Braitto více než zájmovou společností.¹¹⁸

V další kapitole nazvané „Co jest církev?“ vysvětluje, čím církev je. „Církev, toť nevěsta Kristova, toť jeho chrám, jeho Tělo, jeho království, rodina povolanych dětí Boží,

---

¹¹⁵ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium* (ze dne 21. 11. 1964), in Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, čl. 8

¹¹⁶ BRAITTO: op. cit., 112.

¹¹⁷ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Církev: tajemné tělo Kristovo, Olomouc: Velehrad, 1948, 3.

¹¹⁸ Srov. BRAITTO: op. cit., 4.

lid Boží, Církev je posléze pokračování Krista na zemi. A nejprve je tajemstvím víry,“ definuje S. M. Braitto v tomto krátkém shrnutí celý svůj koncept eklesiologie.¹¹⁹

Tajemství církve opírá o tajemství Vtělení, ve kterém Kristus na věky spojil své božství s naším člověčenstvím. Kristus je novým Adamem, hlavou nového lidstva, přišel, aby lidstvu vrátil ztracené synovství Božích dětí. Tam, kde podle Braitto zazní slova „dítě“ a „syn“, tam musí zaznít slovo „rodina“. Spasitel přišel na zem uskutečnit rodinu Božích dětí a to se všemi národy. Přišel vykoupit všechny, dodává otec Braitto.¹²⁰

Autor dále uvádí (v kapitole „Bůh je náš otec“), že Kristus nás přišel spojit s Otcem. Proto nám dává své tělo a svou krev, eucharistii. To je podle Braitto poselství o Božím království.¹²¹ Pokračuje, že právě Kristovo Boží království je církev (kapitola „Přijď království tvé!“). Odmítá totiž námitku, že Kristus chtěl království Boží a kněží z něho učinili církev. Pojem Boží království užívá Kristus podle Braitto ve trojím smyslu: za prvé o něm hovoří jako o obnovení Božího synovství v lidech, za druhé jako o obnovení Boží vlády v našich srdcích a za třetí jako o povolání lidí jít podobně jako apoštolové do světa a šířit Kristovu zvěst.¹²²

V kapitole „Dobří a hříšní“ pak Braitto popisuje, že Kristus přišel spojit své děti v jednu viditelnou rodinu, viditelné království. Svědčí o tom podle Braitto podobenství o domu na skále, zrně, které roste, síti s rybami a další. Autor odmítá, že by církev byla již „hotovým“ tajuplným duchovním společenstvím, zdůrazňuje povolání, cestu, přípravu tohoto království, na rozdíl od království naplněného po jeho druhém příchodu. Také upozorňuje na to, že v církvi jsou lidé svatí i hříšní. Dokládá to podobenstvími, které používal již v článkách v revue Na hlubinu. Jde o podobenství o poli s pšenicí a koukolem, o síti s rybami dobrými i špatnými nebo o svatebním průvodu s pannami opatrnými a neopatrnými.¹²³

V následujících kapitolách („Viditelná společnost“, „Církev apoštolská“, „Na skále Petrově“) popisuje S. M. Braitto důležité známky církve, které ji charakterizují. Kristus podle těchto kapitol chtěl mít církev viditelnou, organizovanou. Ustanovil totiž viditelný obřad, křest, kterým jsou přijímáni nové údy církve. Církev je společností, protože má autoritu, apoštolů a nejvyšší autoritu, Petra, který zastupuje Krista. Apoštolům Kristus

---

¹¹⁹ BRAITTO: op. cit., 5.

¹²⁰ Srov. BRAITTO: op. cit., 6.

¹²¹ Srov. BRAITTO: op. cit., 7.

¹²² Srov. BRAITTO: op. cit., 8.

¹²³ Srov. BRAITTO: op. cit., 9.

svěřuje „hlásání slova, přijímání do království Božího, odpouštění hříchů, zpřítomňování oběti“. Petrovi pak svěřuje celé království. Opírá se o známý logion v Matoušově evangeliu (Mt 16, 18).¹²⁴ „Toto jest tedy Království Kristovo: Království jedné lásky, jedné pravdy, jedné oběti, jednoho křtu a jednoho určení nebeského království,“ shrnuje S. M. Braitó.¹²⁵

Církev je v Braitově pojetí nejenom společností, ale také společenstvím „života Božích dětí“, není jen „ústavem spásy“, je v první řadě královstvím Božím, ve kterém má být naplněna vůle Boží.¹²⁶

V kapitole „Tajemné tělo Kristovo“ vyzdvihuje Braitó koncept církev jako mystické těla Páně. Označuje ho za „překrásnou nauku“, s jejíž pomocí ukazuje, že Krista nelze odloučit od církve. Je jejím středem, je prvorozeným Synem Božím, v něm je spása, on vlévá nadpřirozený život dětem Božím. S odvoláním na eklesiologii sv. Pavla Braitó vysvětluje (v kapitole „Jednota ve znamení kříže“), že Kristus si připoutává ty, které vykoupil. Vytváří s nimi posvátnou jednotu, ukazuje, že závisíme jeden na druhém, jako orgány v těle, proto dostáváme různé dary, různá charismata, různé vlohy.¹²⁷

Pak se otec Braitó zamýšlí nad tématem, které otevřel už v jednom z článků revue Na hlubinu. Odpovídá na otázku, jak mohou být členy církve i lidé hříšní, když církev je tajemným tělem Kristovým. Vyčítá Wiclefovi, Husovi a Lutherovi, že tuto otázku řešili předurčeností, vyvoleností některých.

Sv. Tomáš Akvinský podle Braitó odpovídá mnohem lépe. Základem příslušnosti k církvi je příslušnost ke Kristu. Ta může být v různém stupni. Někteří ke Kristu patří slávou, jsou to oslavené údy církve. Jiní k ní patří milostí, to jsou ti, kteří žijí z Krista. Poslední jsou ti, kteří se drží Ježíše jen vírou mrtvou. Přesto v nich hoří plamínek nadpřirozeného života a stále patří k církvi, ke Kristu, uzavírá S. M. Braitó.¹²⁸

Spojení s Kristem je základ církve, uvažuje dále autor (kapitola „Střed církve“). Kristus nás vykoupil, povolal nás, dává nám účast na synovství Božím. Církev proto tvoří rodinu Božích dětí. Synovství je jednotícím principem v církvi, jejím životem. Úkolem hierarchie

---

¹²⁴ Srov. BRAITO: op. cit., 9–11.

¹²⁵ BRAITO: op. cit., 11.

¹²⁶ Srov. BRAITO: op. cit., 12.

¹²⁷ Srov. BRAITO: op. cit., 14.

¹²⁸ Srov. BRAITO: op. cit., 14.

je tento život viditelně dávat. Ve svátostech, protože ty jsou viditelným znamením neviditelných milostí.¹²⁹

Otec Braitó dále rozvíjí myšlenku spojení lidí s Kristem v církvi (kapitoly „Svatá jednota“ a „Kristus a my“). A to v rovině soteriologické. Spása je totiž podle něho jen v Ježíši, znamená lásku Boží a synovství Boží, návrat do náruče Otce.¹³⁰ „Chceš vystoupit z Krista, opovrhout Kristem, odsoudit Krista? Neboť toto je církev: On a my. Tedy také On a Ty,“ píše S. M. Braitó a dodává: „Nesmírné tajemství je naše spojení s Kristem a Krista s námi. Víím, že je to nesmírné a strašné uvědomiti si, že on je spojen tak těsně s námi, se svou církví, že v ní celý žije a že celá Církev žije z něho.“¹³¹

Úkolem církve je pokračovat v Kristově díle. Otec Braitó už v dřívějších článcích nastínil myšlenku, že církev je pokračováním Kristova Vtělení. V kapitole „Pokračování a zpřítomňování“ tyto úvahy rozvíjí a posunuje dál. Naše synovství má být podle něho účastí a pokračováním na Kristově synovství. Církev neustále zpřítomňuje Kristovu oběť, církvi se Kristus dále obětuje Otci. Braitó v těchto úvahách propojuje život církve a každého jednotlivého křesťana s liturgií, bohopoctou. Účástí na Kristově Božím synovství totiž jednotlivé údy církve, Kristova těla, vzdávají Bohu-Otci „poctu, čest a lásku“. Podle Braitó toto není možné mimo církev. S tímto úkolem, s tímto povoláním Braitó spojuje mimořádnou důstojnost křesťana. V Braitově pojetí tedy nejde jen o to být dítětem Božím, ale být účastníkem Kristova Božího synovství.¹³²

Braitó se drží myšlenkové linie Božího dětství a synovství a uvádí, že jediným prostředníkem k němu je právě Kristus (kapitola „Nepotřebuji?“). Podstatou křesťanství je totiž podle autora to, že se Syn Boží stal synem lidským, aby se syn lidský mohl stát Synem Božím. Na to nemá člověk samozřejmě právo. Pouze milostí je Bůh v člověku doma, jen milostí má účast na jeho přirozenosti a životě.¹³³

V kapitole „Aby všichni jedno byli“, „Pohoršení“ a „Všechny volá“ S. M. Braitó své dosavadní úvahy vede k závěrům, jak se církev má stavět ke světu. Má zvěstovat Boží království, „hořet“ apoštolskou touhou získat pro něho všechny. Dále je posláni církve, aby byla milosrdná k hříšníkům, ale nesmlouvavá vůči hříchu. Dalším důležitým směrem, kterým by se vztah církve měl ubírat je „lásky k chudým a trpícím“, která vychází z lásky

---

¹²⁹ Srov. BRAITÓ: op. cit., 15–17.

¹³⁰ Srov. BRAITÓ: op. cit., 17–18.

¹³¹ BRAITÓ: op. cit., 18.

¹³² Srov. BRAITÓ: op. cit., 19.

¹³³ Srov. BRAITÓ: op. cit., 20.

k bližnímu. Lidskou blízkost Braitto odvíjí od pojetí církve jako společenství Božích dětí. To podle něho zakládá naši důstojnost, to, že si nejsme navzájem cizinci.¹³⁴

Braitto ale neklade požadavky a úkoly jen na církev. Vztahuje úkoly církve i na jednotlivé její údy, na jednotlivé křesťany. „Je (církev – pozn. aut.) svatá svou hlavou, svými svátostmi, tolika svátostmi, jež svatá pravda svatými svátostmi posvětila. Teď ještě čeká toto jediné na tebe. Jak je tebou svatá... ...Jak já jsem posvětil církev?“ doporučuje Braitto klást si tyto otázky.¹³⁵

Vysoce pak Braitto hodnotí fakt a označuje církev za „velkou a krásnou“, že nevyklučuje hříšníky, že je „v sobě dále nosí až do dne vypírání a sklizně“. Ale církev nejsou jen hříšníci, protože právě tato církev s hříšníky uvnitř „vychovala milióny srdcí čistých, statečných a svatých“.¹³⁶

„Plná života Kristova“ je závěrečná kapitola brožury. Braitto v ní církev označuje za plnou Kristova života a Ducha svatého. Je podle něho katolickou, protože umí zachytit všechny a všechno, vidí všechny potřeby, všem odpovídá podle toho, „jak čeho která doba potřebuje“. Vyjadřuje přání, aby si lidé zamilovali církev.¹³⁷

3. 4. Církev: studie apologeticko-dogmatická

Silvestr Maria Braitto vydal svou nejobsáhlejší publikaci o církvi s názvem „Církev: studie apologeticko-dogmatická“ v roce 1946. První zmínka v časopise Na hlubinu o tom, že se chystá napsat velké dílo, ve kterém shrne nauku o církvi, padla v roce 1937. Trvalo tedy plných devět let, než se to autorovi podařilo. Otec Braitto sice ve zmíněném článku revue Na hlubinu v rubrice Výhledy předpokládal, že se mu dílo podaří napsat do tří let, jeho snahu ale zkomplikovala problematická situace v průběhu druhé světové války.¹³⁸ „Psal jsem ji za války, kdy jsem neměl přístupu ke všem pramenům, ve chvílích nejtrpčí skleslosti a únavy. Psal jsem ji jako poselství nové doby. Chtěl jsem ukázat na

---

¹³⁴ Srov. BRAITTO: op. cit., 21.

¹³⁵ Srov. BRAITTO: op. cit., 22.

¹³⁶ Srov. BRAITTO: op. cit., 22–23.

¹³⁷ Srov. BRAITTO: op. cit., 23–24.

¹³⁸ Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Století církve, Na hlubinu 1937, roč. 12, č. 8, 571.

společenství nejkrásnější, nejsvětější a nejbohatší,“ napsal S. M. Braitto v závěru celé knihy.¹³⁹

Studie Církev při porovnání s ostatními, dosud popsanými články a publikacemi otce Braitto s eklesiologickou tematikou, vykazuje některé významné odlišnosti. Za prvé je psána s ohledem na přehlednou vědeckou argumentaci, je vybavena rozsáhlým poznámkovým aparátem a seznamem použité literatury v závěru knihy. Časopisecké články a publikace o církvi tyto součásti neměly.

Za druhé je odlišný styl psaného textu. Vědeckosti knihy odpovídá mnohem střízlivější sloh, otec Braitto nepoužívá tak barvitě přirovnání, nepopouští tolik uzdu svému básnickému talentu.

Za třetí je zjevné, že studie Církev má charakter učebnice. V předmluvě ke knize to uvádí sám autor, když naznačuje genezi této knihy. Otec Braitto při práci na ní využíval bohaté zkušenosti z výuky traktátu o církvi na dominikánském řádovém učilišti v Olomouci. Pokusil se odstranit nedostatky tehdejšího pojetí výuky eklesiologie, která byla pevnou součástí fundamentální teologie. Využil pro práci na knize zkušenosti z mnohých diskuzí a z rozhovorů, jak sám píše, „s jinověrci i protivníky nesmiřitelnými a s katolíky tak neuvědomělými jak jen si možno představití“. Navíc eklesiologická témata promýšlel v souladu se specifickými českými okolnostmi. Braitto se především při psaní této studie snažil vypořádat s omyly, které o církvi kolují.¹⁴⁰

Knihu Církev rozčlenil autor do devíti kapitol. Tématicky, byť tak neučinil formálně, ji rozdělil na část apologetickou, přičemž se jedná o kapitoly první až pátou, a na část, která se zabývá dogmatickými aspekty církve (kapitoly šest až osm). Devátá kapitola se specificky zabývá vztahem církve a státu. Většina kapitol je opatřena shrnujícím závěrem, kde Braitto opakuje hlavní myšlenky předchozí stati.

---

¹³⁹ BRAITTO, Silvestr Maria: Církev: studie apologeticko-dogmatická, Olomouc: Krystal, 1946, 446.

¹⁴⁰ Srov. BRAITTO: op. cit., 6.

3. 4. 1. Apologetická část studie Církev

V této části publikace otec Braitto postupuje a rozvíjí argumentaci v souladu s tradičním pojetím traktátu *De Ecclesia*. Používá genetický postup.¹⁴¹ Vždy probírá v historickém sledu vývoj názorů na danou problematiku. Jednotlivé argumenty, ať už se jedná o argumenty v souladu s oficiální katolickou věroukou nebo naopak o argumenty, které jí neodpovídají a hovoří proti, pak podrobuje důsledné kritice. Posléze z této analýzy vyvozuje závěr.

V první části knihy zaměřil otec Braitto svou eklesiologii na to, že církev je viditelným královstvím Božím. V první kapitole se zamýšlí nad poselstvím a smyslem tohoto pojmu. Pak se soustředil na používání tohoto termínu v Novém zákoně a na jednotlivé charakteristiky Božího království. Z Braitova pojetí je zřejmé, že pojímá Boží království jako Boží vládu v lidských duších. Kristus svou poslušností vůči Otci otevírá všem lidem stejnou cestu poslušnosti v lásce k Bohu a k Boží vůli. Království Boží ale není podle Braitto pouze a jen duchovní. Je také viditelné. Kristus vytváří z lidí viditelné království Boží, nový Izrael. Tomuto království odevzdává Kristus své dary: pravdu, krev, svatost. Podle Braitto má pak toto království růst, zápasit a teprve na konci času, který určil Bůh, dojde k jeho naplnění a dokonání.¹⁴² Braitto ukazuje, že církev nerovná se Kristovo království Boží, ale že zároveň není jeho pouhou a nechtěnou náhražkou. Vztah mezi církví a královstvím Božím je velmi těsný. Církev je něčím z království, ale není celým královstvím. Rozlišuje ve vnímání Krista království Boží transcendentní, to, které je v nebi, a království imanentní, které je v duších.¹⁴³

Ve druhé kapitole autor odpovídá na otázku, zda Kristus chtěl založit vnější, viditelnou, organizovanou církev. A odpovídá ano. Polemizuje přitom s často používanými opozičními argumenty a to především s výkladem charismaticko-pneumatickým, liberálně-protestantským a modernistickým. Otec Braitto se opírá o zakladatelský výrok v Matoušově evangelium. Jde o známý text Mt 16, 18, o jehož autenticitě nepochybuje. Věnuje se také analýze podobnosti o církvi ve výroci Ježíše, které jsou stejně tak mnohotvárné, jak Kristus království Boží vnímal. Mají ale společné znaky a Braitto uvádí, že popisují

---

¹⁴¹ Srov. NOVOTNÝ Vojtěch: Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 9-46, 28.

¹⁴² Srov. BRAITTO, Silvestr Maria: Církev: studie apologeticko-dogmatická, Olomouc: Krystal, 1946, 17-43.

¹⁴³ Srov. BRAITTO: op. cit., 48.

království Boží jako ještě něco nedokonalého, rostoucího a viditelného. Autor pak shrnuje, že Kristus nás chtěl učinit „svým tělem, svou rodinou, svým lidem, Božím královstvím“ a není proto možné, aby vzhledem k tak hluboké jednotě neshromáždil pevnou a viditelnou jednotu lidí. Kristus podle Braita zakládá novou společnost, s novou hlavou, s novou smlouvou a ustanovuje důležitou vstupní bránu do církve: křest. Braito se také odvolává na ústřední větu modlitby Páně: „Přijď království tvé.“ To je podle autora hlavní úkol církve.¹⁴⁴

Třetí kapitola ukazuje, že církev je hierarchické království Boží a že právě takové je Ježíš zamýšlel. Braito v důkazech postupuje v této logické posloupnosti: Kristus chtěl založit viditelnou společnost, tudíž ji dal vedení a zřízení. Základem hierarchického zřízení v církvi je vyvolení sboru dvanácti apoštolů. Kristus tento sbor vychovává zvláštním způsobem a poslal jej šířit Kristovo poselství, předává jim za tímto účelem svou moc. Ve výzvách Ježíše apoštolům je podle otce Braita možné rozlišit, že je posílá učit, posvěcovat, řídit a množit počet oslovených. To je pak základem pro moc soudní, učitelskou a kněžskou.¹⁴⁵

V následujících dvou kapitolách se autor věnuje Petrovu primátu a s tím spojenému prvenství římské obce. Zabývá se nejenom důkazy autenticity Kristových výroků v Novém zákoně o Petrově prvenství (tedy především výroku Mt 16,18), ale také souhrnem opozičních názorů. Pak přichází na řadu rozbor podobenství o Petrově prvenství. Braito považuje za prokázané, že Kristova slova o Petrově primátu jsou pravá, že Petr byl k prvenství zvláště vyvolen a vychováván a že ho takto kladli na první místo i ostatní apoštolové. Následují podobně podrobné a důkladné důkazy, že Petrovo prvenství není jen výsadou osobní, ale výsada svěřené i jeho nástupcům. Braito to považuje za klíčovou část katolické věrouky. Podle něho popírání tohoto učení stálo u všech rozkolů v církvi. Autor opět postupuje tak, že nejdříve popisuje opoziční názory, teprve pak ukazuje, jak římscí biskupové chápali svůj úřad, že byli přesvědčení o svém nástupnictví po Petrovi v jeho apoštolátě. Následně Braito dokazuje, že Petr byl skutečně v Římě a jak se na úřad římského biskupa dívali církevní otcové ve svých spisech.¹⁴⁶ Na závěr dodává: „Z toho, co jsem uvedl, vysvítá dostatečně, že ona moc vladařská, svrchovaná a autoritativní byla

---

¹⁴⁴ Srov. BRAITO: op. cit., 47–72.

¹⁴⁵ Srov. BRAITO: op. cit., 75–103.

¹⁴⁶ Srov. BRAITO: op. cit., 107–240.

někdy pohřížena do hlubin pokory – a objevovala se a projevovala se, jakmile byla někde ohrožena víra nebo jednota Církve.¹⁴⁷

3. 4. 2. Dogmatická část studie Církve

V této části, která zahrnuje tři kapitoly, S. M. Braitto popisuje podstatu církve, vytváří souhrn historických i moderních názorů na toto téma, zabývá se pojmem církve v dílech sv. Pavla, sv. Augustina a sv. Tomáše, ale také se soustředí na názory opoziční, například na názor Jana Husa a na protestantské chápání církve a na závěr vyjadřuje definici církve. Zabývá se také vlastnostmi církve a tak zvanými známkami pravé Kristovy církve.

Autor nejdříve popisuje, které tři základní prvky patří k podstatě církve. Jmenuje, že církve je viditelné shromáždění ve společnost, že má duchovní obsah a spojení s Kristem. Ten je se svou církví prostřednictvím dále trvajících obětí.¹⁴⁸ Po rozboru různých názorů Braitto přistupuje k definici církve: „Církev je společnost lidí přivtělených ke Kristu, vedená z Kristovy moc a Kristova pověření svrchovanou hierarchickou autoritou, jedním učením a svátostnými milostmi ke spasení.“¹⁴⁹ Spasení v tomto pojetí podle Braitto znamená návrat k Bohu ve věčném životě, k naplnění království Božího v člověku a tím naplnění království Božího, které Kristus hlásal. Braitto vytváří i analytický pojem církve a to v souladu se scholastickou tradicí. Jejím věčným obsahem jsou věřící přivtělení ke Kristu křtem, cílem Církve je pak spasení, kterému je rozuměno jako účasti na synovství Božím Ježíše Krista. Církev tak má vytvořit rodinu Božích dětí.¹⁵⁰

V následující kapitole se Braitto zaměřil na popis vlastností církve, které odvozuje ze své definice. Církev je podle něho nadpřirozená, a to nadpřirozená a božská svým zakladatelem, spojením s Kristem a svátostnými prostředky, které používá pro růst a působení v duších. Je také viditelná, přičemž se Braitto odvolává na své předchozí důkazy, že Kristus chtěl založit viditelnou společnost a na to, že ji takto chápou apoštolové, prvotní církve i církevní Otcové. Dále je nutná a to proto, že je nutná ke spasení. Kristus ji ustanovil, aby zprostředkovala ovoce vykoupení a spasení. Církev je neporušitelná, protože je nutná, nemůže se odchýlit od cíle a prostředků daných Kristem.

---

¹⁴⁷ BRAITTO: op. cit., 241.

¹⁴⁸ Srov. BRAITTO: op. cit., 246.

¹⁴⁹ BRAITTO: op. cit., 300.

¹⁵⁰ Srov. BRAITTO: op. cit., 300.

Je také neomylná, protože, je-li nutná a neporušitelná, je i neomylná, je vybavena tak, aby nemohla být porušena v držení a sdělování pravdy. Na závěr je také plnomocná, neboť ji Kristus vybavil mocí učitelskou a posvěcující. Církev má tedy moc kněžskou, učitelskou, soudní.¹⁵¹

V předposlední kapitole se autor zabývá tak zvanými známkami církve, tedy vlastnostmi, které z vůle Kristovi k církvi patří a dokazují její pravost. Braitto v textu uvádí, že tyto známky a metoda apologetická, která je s ní spojená, jsou často předmětem kritiky. Zdůrazňuje také, že chtěl tyto známky seřadit a najít pro ně společného jmenovatele. Tímto společným jmenovatelem je jednota. Kristus přece chtěl založit jednu společnost, jednu církev, shromáždit lidi do jedné rodiny, s jednou pravdou a jedním životem. Apologetickou metodu k poznání pravé církve pak chce doplnit o metodu empirickou, historickou a dogmatickou.¹⁵²

Podle Braitto je jednota základní známkou církve. Apoštolskost pak považuje za tvůrčí prvek této jednoty, za její příčinu. Svatost je obsahem a cílem jednoty a obecnost pak důsledkem jednoty.¹⁵³

V poslední kapitole se otec Braitto zaměřil na otázku vztahu církve a státu. Zdůraznil, že i apoštolové od počátku zdůrazňovali, že se křesťanství nestaví nepřátelsky vůči státní moc. Zatímco církev řídí dobra nadpřirozená a duchovní moc se stará o dobro věčné, stát dává dobra časná a stará se o časné blaho. Z toho podle Braitto plyne, že církev je nadřazena státu, že církev má právo mluvit i do věcí časných (tzv. nepřímá moc) a že stát se musí zaměřit na to, aby nepoškozoval věčné blaho svých občanů, usnadňoval jim ho a nebránil rozhodnutím církve. Státní moc je nepřímo od Boha. Zároveň ale Braitto vysvětluje, že státní moc nemá zasahovat do duchovní a duchovní, že nemá poručníkovat moci státní.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Srov. BRAITTO: op. cit., 303–371.

¹⁵² Srov. BRAITTO: op. cit., 380–384.

¹⁵³ Srov. BRAITTO: op. cit., 402.

¹⁵⁴ Srov. BRAITTO: op. cit., 421–442.

ZÁVĚR

Před tím než přistoupíme ke shrnutí poznatků o eklesiologii S. M. Braita, je nutné na prvním místě opět připomenout velmi důležitou skutečnost. Otec Braito svá nejrozsáhlejší díla o církvi psal v mimořádně obtížných dobách. Zatímco první vydání velké studie o církvi z roku 1946 psal z velké části ve válečných letech a tedy, jak sám přiznává, s omezeným přístupem k některým titulům odborné literatury a bez kontaktu se zahraničím, druhé a už nepublikované vydání této studie promýšlel a připravoval v komunistické žaláři, ve kterém mohl používat pouze svou paměť a od dění v zahraničí byl odříznutý úplně. I přes tato omezení je nutné s Tomášem Benediktem Mohelníkem, autorem studie o rozdílech mezi prvním a druhým vydáním publikace „Církev: studie apologeticko-dogmatická“, konstatovat, že S. M. Braito dokázal postihnout nejdůležitější otázky, kterými se zabývala teologická reflexe před II. vatikánským koncilem, jež tento koncil připravila.

Dalším důležitým aspektem, který ovlivňoval Braitovu práci, lze shrnout takto: otec Braito a jeho eklesiologické příspěvky byly prodchnuté láskou k církvi. Těžko mu pak vyčítat místy až příliš obranný tón, když popisoval některé její stránky. Protože právě snaha přesáhnout apologetický výklad eklesiologie, ukázat církev jako tajemství, jako součást života každého křesťana a především jako pokračující Kristovo vtělení a tajemným způsobem i Krista samotného, se prolíná celým jeho eklesiologickým dílem.

V některých ohledech je v této souvislosti pak možné eklesiologické články v revue Na hlubinu a především ucelený kurs o církvi považovat za významnější přínos otce Braita pro eklesiologii. Při srovnání s rozsáhlou studií Církev jsou totiž tyto články otevřenější, přinášející více nových, neotřelých pohledů. Otec Braito v nich probral některá důležitá eklesiologická témata, která pak ve studii dále nerozvíjel nebo je vůbec neotevřel. Jde například o význam církve pro spiritualitu, liturgii a také o mariologické důrazy.

Pro eklesiologii S. M. Braita jsou charakteristické dva prvky, které ji činily důležitou pro dobu, v níž vznikala, a které ji činí důležitou i pro současnost. Je to za prvé Braitova snaha čerpat ze zahraničních impulsů. Mám na mysli například práce Y. Congara a dalších myslitelů z okruhu belgického řádového učiliště Le Saulchoir. Za druhé jde o velkou Braitovu citlivost k české situaci. Z řady článků je cítit, jak vážně bere situaci v českém

církevním prostředí, jak hluboce ji analyzuje. Na mnoha místech v jeho tvorbě je také patrná touha vyrovnat se s problematikou Jana Husa.

Z analýzy Braitových článků a děl vyplývá, že jeho eklesiologie se ve svém celku opírá o tři hlavní pramenné piliře. Je to teologie sv. Tomáše Akvinského, teologie Kristova mystického těla v podání sv. Pavla a také o teologii sv. Augustina. Právě myšlenky těchto autorů uvádí otec Brait na podporu svých dalších argumentů nejčastěji. Ve studii Církev pak prokazuje mimořádnou znalost a zálibu v dějinách církve. Využívá s oblibou historické důkazy a cituje z děl autorů píšících v prvních stoletích. Svou eklesiologii ve studii Církev silně opírá také o eklesiologii I. vatikánského koncilu a sám na to v textu upozorňuje.

Pro S. M. Braitu a jeho eklesiologii jsou dále klíčové tři navzájem se doplňující modely, které v jeho myšlenkách tvoří základní osu jeho nauky o církvi. Je to koncept církve jako Božího království, církve jako mystického těla Kristova a model církve jako rodiny Božích dětí. Každý tento koncept mu pak slouží mimo jiné k prezentaci některého z důležitých aspektů církve. Například z Božího království vyvozuje její viditelné hierarchické uspořádání, mystické tělo Kristova ukazuje na onu neviditelnou vnitřní složku, vnitřní život církve a koncept církve jako rodiny Božích dětí má zase dopady do horizontálních vztahů mezi lidmi a do vertikálního vztahu Bůh – člověk.

Pro Braitu je církev královstvím Božím, takovým, jakým ho chtěl Kristus tady na zemi mít. Je pro něho ještě společností nedokonalou, která ke své dokonalosti, ke svému završení putuje dějinami, je společností která má lidské duše vést a přetvářet ke svatosti a až je přetvoří, naplní se její úloha, stane se dokonalým Božím královstvím. Braitu dokazuje, že Kristus hlásající Boží království chtěl církev organizovanou, viditelnou, hierarchizovanou a k tomu jí předal svou moc. Velký důraz klade na petrinitu církve, tedy na to, že byla založena a postavena na sv. Petrovi jako vůdčí osobnosti apoštolů. A také na to, že moc, kterou předává Petrovi jako klíčníkovi, jako skále, na které bude církev stát, a také apoštolům, je moc předatelná v další posloupnosti. Z této moci se odvíjí moc učitelská, kněžská a královská.

Až úzkostlivě Braitu ale vždy vyvažuje obě složky církve: viditelnou a neviditelnou. Nikdy neupřednostňuje viditelnou složku církve před neviditelnou a naopak. Církev je totiž pro Braitu také tajemstvím a živoucím organismem. Je to tajemství vnitřního života církve. Je to tajemství přivtělení církve ke Kristu. Církev je tajemné tělo Kristovo, on je její hlavou, církev je pokračováním jeho vtělení. Křtem jsme ke Kristu přivtělení, stáváme

se jeho údem a naším úkolem je snaha připodobnit se Kristu, naším úkolem je jít cestou ke svatosti a na této cestě nebo přímo touto cestou samotnou přitahovat do lůna církve další a další údy. Nejdůležitější úlohu v této snaze v souladu s Braitovým pojetím sehrává milost, která se do církve rozlévá s krví Kristovy oběti. Eucharistie je proto podle Braitova svátostí, která celou církev sjednocuje a živí.

Kristovo vtělení je podle Braitova klíčová událost, která napravuje Adamovo selhání, ve kterém selhalo celé lidstvo. Kristus přišel z lidské rodiny opět udělat rodinu Božích dětí, přišel nám dát podíl na svém Božím synovství, svou obětí na kříži zaplatil za naše hříchy. Církev je místem, kde se náš podíl na Kristově synovství uskutečňuje. Z tohoto konceptu církve jako rodiny Božích dětí vyplývá pro Braitova důstojnost každého člověka, každého jednotlivého křesťana. Osud žádného z nich nám proto nemůže být lhostejný, dovozuje otec Braitov.

V nauce o církvi otce Braitova se už bohužel v plném rozsahu neobjevil klíčový pojem poválečné eklesiologie, který zaujal ústřední místo v dokumentech II. vatikánského koncilu. Tímto pojmem je „lid“. Koncept církve jako Božího lidu totiž umožňuje doplnit spojení mystického těla Kristova.

Model Božího lidu by navíc Braitovi zřejmě přinesl jasnější odpovědi na další otázky, se kterými se autor v řadě svých článků a publikací snažil vyrovnat. A to s otázkami po hierarchii, po jejím vztahu k laikům a k tajemství církve. II. vatikánský koncil totiž konceptem církve jako Božího lidu přináší potvrzení základní rovnosti mezi všemi členy církve a přináší laikům žádanou důstojnost. Právě zdůrazňování úlohy církevní hierarchie vůči laikovi, přičemž se laik stává příliš závislý na knězi jako pouhý příjemce péče, bylo kritikou otce Braitova nejvíce vytýkáno. Na tomto místě ale není možné nepřipomenout, že S. M. Braitov hierarchii vždy důsledně pojímal jako službu.

U řady eklesiologických témat navíc nelze otce Braitovi upřít notnou dávku předvídatosti a vynikajícího úsudku. Už tím, že je vůbec do svého traktátu o církvi zapojil a často v izolaci promýšlel. Na prvním místě je nutné zdůraznit, jak Braitov přistupuje k mariologickému aspektu církve. Vymezil mu celý jeden díl v kursu o církvi a nastínil v něm pojetí Panny Marie jako matky církve. Propojuje ji s církví nejenom v rovině její lásky a poslušnosti k Bohu, tedy v rovině ideálu postoje křesťana, ale také v rovině jejího mateřství, tedy v rovině nejtěsnější blízkosti ke Kristu a tedy i její mimořádné důstojnosti a důležitosti. Věroučná konstituce o církvi (*Lumen Gentium*) II. vatikánského koncilu

přístupuje k tajemství Panny Marie ve vztahu ke Kristu a také ve vztahu k církvi prakticky ze stejných východisek.

Styčné plochy a stejný přístup k řešení mezi myšlenkami otce Braita a dokumenty II. vatikánského koncilu je možné najít i v dalších případech. Jedná se například o vztah Božího království a církve. Brait o něm hovoří jako o vztahu jednoho a téhož království, ale v různých obdobích. „V duších je v začátcích, v církvi roste ve společnost, v nebeském království dozraje“, popisuje ve knize „Církev: studie apologeticko-dogmatická“ a zdůrazňuje, že církve je království Boží čekající na své naplnění. Přitom pojetí církve jako zárodku království Božího je považováno za jeden z originálních přínosů II. vatikánského koncilu.

V neposlední řadě Braitovo pojetí církve jako naplnění spásného Božího plánu, její christocentrický aspekt, její současná viditelnost a neviditelnost, aspekt konečné smlouvy s lidem uzavřené krví Kristovy oběti, to vše nachází uplatnění už v první kapitole konstituce *Lumen Gentium*.

S. M. Brait o ve své eklesiologii přináší propojení života církve s životem každého křesťana. Přináší propojení církve a spirituality. A hlavně učí lásce k církvi, kteréžto „výuky“ je i řadu desetiletí po II. vatikánském koncilu stále zapotřebí. Příběh otce Braita je do značné míry i příběhem české teologie. Bojující, zkoušené, trpící a často izolované. Tak jak ji (stejně jako otce Braita) vystavovalo strastem bouřlivé a často kruté 20. století.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BRAITO, Silvestr Maria: *Církev. Myšlenky a doklady*, Praha: Universum, 1933.
- BRAITO, Silvestr Maria: *Církev: studie apologeticko-dogmatická*, Olomouc: Krystal, 1946.
- BRAITO, Silvestr Maria: *Církev: tajemné tělo Kristovo*, Olomouc: Velehrad, 1948.
- BROŽ, Prokop: *Jak se církev obráží v průběhu dějin. Dějinná ekleziologie*, Praha: pro manuscripto, 2006.
- DOLISTA, Josef: *Perspektivy církve. Vybrané kapitoly z eklesiologie*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000.
- DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: *Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium* (ze dne 21. 11. 1964)*, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- HANUŠ, Jiří: *Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století*, Brno: CDK, 2002.
- KAŠIČKA Zdeněk: *Otec Braitto. Životopis olomouckého dominikána 1898 – 1962*, Praha: Krystal OP, 1993.
- MOHELNÍK, Benedikt: *Eklesiologie Silvestra M. Braitto* OP, in NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007.
- NA HLUBINU. *Časopis pro pěstování a prohloubení duchovního života: revue pro vnitřní život*, Olomouc: Profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánů, 1926-1948.
- NEKVINDA, Libor: *Na hlubinu 1926-1948. Bibliografie revue pro duchovní život*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2000.
- NOVOTNÝ Vojtěch: *Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století*, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007.
- ONDOK, Josef Petr: *Muklovský Vatikán*, Brno: CDK, 2005.
- SCHMAUS, Michael: *Církev (De Ecclesia)*, Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1977.
- SCHOOFF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*, Praha: Vyšehrad, 2004.
- ŠTAMPACH, Odilo Ivan: *Eklesiologie Silvestra Braitto*, *Salve: Revue pro teologii a duchovní život* 1998, č. 3.

SUMMARY

Ecclesiology in the works of Silvester Mario Braito OP

This bachelor thesis is concerned with the development of ecclesiology in the works of the Catholic priest Silvester Mario Braito OP. The thesis has three parts. In the first part, it describes the events in the life of S. M. Braito, mainly with respect to their importance for his publishing activities. It also offers an outline of the development of Catholic ecclesiological thinking in the time when Braito was active. The second part then offers an analysis of S. M. Braito's ecclesiological articles in the bulletin *Na hlubinu* (Into the deep). The third part takes into consideration his ecclesiological thoughts in books. The work contains a review of Braito's church doctrine, defines the main concepts of his ecclesiological reflection and shows the sources he uses. At the end of this thesis, we evaluate Braito's contribution to the development of modern ecclesiology and sets the junctions with the church doctrine, as it has been defined by the Second Council of Vatican.

Keywords:

church * ecclesiology * S. M. Braito * *Na hlubinu* * mystical body of Christ

Eklesiologie v díle Silvestra Maria Braita OP

Počet slov 17412

Počet znaků bez mezer 95053

Počet znaků včetně mezer 112272

Odstavců 411

Řádků 1606